

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 8 PEZETA

Iberduero eta Deba bailara

Arantzadi Elkartea mintzo da

Deba herria eta bere inguruak

**Nuklear indarrak
izan dezazkean
ondorioez
kezkatu**

Ezaguna da ARANTZADI Elkartea. Ez dugu zer den esan beharrik. Ezta zein jakintsuek osatzen duten ere. Lege eta diru aldeko zailtasunak badituzte ere gogotsu eta tajuz ari dira lanean ARANTZADI Elkarteko lagunak.

Zazpi nuklear etxe jartzera doa Iberduero Bizkaian eta Gipuzkoan. Lehen ere aipatu dugu Zeruko Argian arazo hau. Abenduaren 16koan, hain zuzen ere.

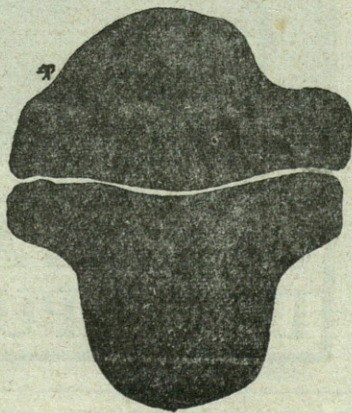
ARANTZADI elkarteak izan da arazo hontaz hitza atera duena gure artean. Ez du bere protesta arrazoitze betarik eta dirurik eskuartean. Halere eginahalak jotzera doa.

Ez du arazoa soziologia eta ekonomia aldetik aztertzen, biologia aldetik baizik. Alferrik ditu gizonak aurrerapen eta ondasun guztiak lurgainean bizigirorik eta biziarnasarik ez badu.

ARANTZADI hontaz kezkatu dagoenez gero San Telmo aldera inguratu gara gai honi jorratu on bat emateko asmoz. Arantzadiko mordoska batekin egoteko aukera izan dugu.

—oOo—

(12 gn. orrialdean beretik)

NON ZER

Asmakizun bat

Ugalde 3 gn.

Desmitologizaleak
direla eta...

Portilla 3 gn.

Europa eta
sozialistak

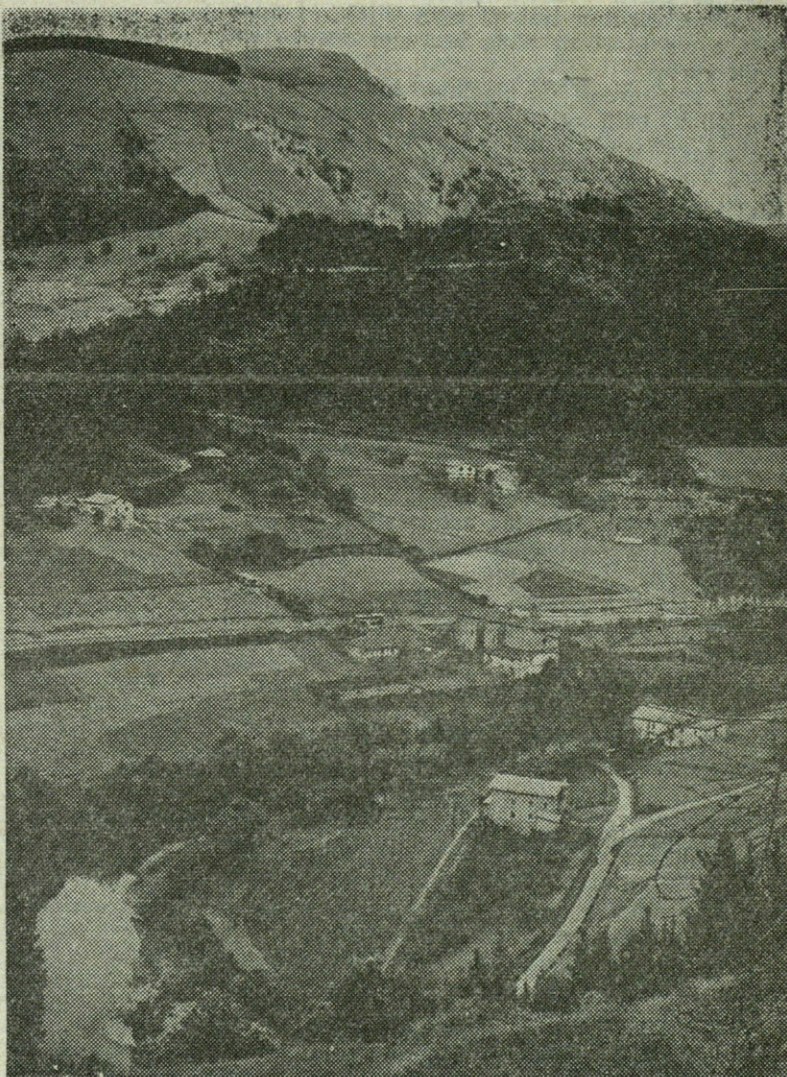
Elustondo 5 gn.

Euskal antzerkia
eraberritu bear dugu

Arbelaitz 7 gn.

Konkordatoa

Garate 11 gn.

Honek ere zerbait balio du, bai osasunarentzako eta bai gizartearen onerako.

MINDEGIA

ARRIA II - MINDEGIA

Ez genuen aurrekoan joko onen berri ematerik izan. Baina berandu bederen ezin aipatu gabe utzi apustu zoragarri au.

150.000 pezeta jokatzeko ziren. Ala zioten egindako paperekin behintzat.

ARRIAk galdu zuen aizkoran. Dirutan, berriz, biak geratu zirela irabazian uste dugu.

Mindegiak, egurren aukera eta minutu baten aldea zuen, joko ontan. ARRIAk galdu zuen nahiz eta dirua azkenera arte beronen alde egon. Ez zion Mindegiari eman zion minutua kendu. Amabost segundo geratu zitzaizkion.

Oso apustu bizia izan zen Azpeitiko au. Baina, biak izan nonbait zein baino zein obeak eta, ARRIAk ezin kendu Mindegiari eman zion minutuaren aldea.

Arrunt joko zaila eginga zeukan ARRIAk. Mindegiak 24 urte ditu eta aizkoran daki bentaja emateko.

Patxi Astibiarekin du urrengo jokoa ARRIA bigarrenak. Au ere galtzeko jokoa duela uste dugu ARRIAk.

Baina, lehen esan dugun bezala, aizkoran galduaren dirutan irabazi egin ditek, jendea barra barra etortzen bada berrogei duroko sarrerak atzera.

Izan ere merezi du onelako apustuak ikustek. Ebaki egin behar dira 60 ontzako amabi enbor ia berrogei minututan. Ori da lan egitea!

BERTSOLARIEN III TXAPELKETA

Abenduaren 23an jokatu zen Arrasaten, Deba Ibarreko bertsolarien irugarren txapelketa. Azkeneko ordura arte inork ez zuen uste ortarako baimenik izango zenik ere. Alere 600-nen bat lagun bildu ziren Arrasateko GUREA zineman, eguerdiko 11,30etan, bertsolariei entzuteko asmotan.

Bertsolari aukeratu ziren txapelketa on-tara: Beitia, Iparragirre, Letona, Juan Loiola, Migel Loiola, Xabier San Migel, Angel San Migel, Segurola, Narbaiza eta Urain.

Bertso giro ona sortu zen, bertso saio ona izan bait zen.

Juan Mari Narbaiza, eibartarra, geratu zen txapeldun. Segurola bigarren eta Iparragirre irugarren.

Zorionak denoi.

ARRIASOTZAILE GAZTEAK

Txapelketa au ere Azpeitiko zezepelazan jokatu zen arratsaldean, Abenduaren 23an.

Soldaduskarik egin gabeko gazteentzat zen. Seina minututako bina ekinalditara jokatzeko zen.

Ehun kiloko arri zilindroa jaso behar zuten. Indarrez eta neurritz alde aundiko mutilak azaldu ziren.

Onela geratu ziren:

1. Asteasuko Iraola, 100 jasoaldirekin.
2. Azpeitiko Larre, 91 jasoaldirekin.
3. Asteasuko Beobide, 85 jasoaldirekin.
4. Bidaniako Otaño, 81 jasoaldirekin.

5. Portugaletoko Basañez, 78 jasoaldirekin.
6. Asteasuko Artetxe, 77 jasoaldirekin.
7. Erandioko Astobieta, 76 jasoaldirekin.
8. Azpeitiko Arregi, 69 jasoaldirekin.
9. Getariako Etxeberria, 64 jasoaldirekin.
10. Narbanizko Malaxetxeberria, 48 jasoaldirekin.
11. Azpeitiko Oiarzabal, 39 jasoaldirekin.

LARTAUN

Oiartzungo LARTAUNgo mendizaleek ibilaldi bat antolatu dute Aralar aldera Urtarrilaren edo Ilbeltzaren 13rako. Oiartzungo Esteban Deurenaren enparantzatik irtengo dute goizeko 7etan.

Izena eman nahi duten guztiek «Zulo-txiki» estatuan egin ahal izango dute, ordu eta egun aurretik.

Iluntzeko 7etatik 8etara Urtarrilaren 4, 5, 11 eta 12an.

Ibilaldi on bat egin dezazuela, oiartzuarrok, igande ortan.

IRAZU-ARGINARENA

Azaroaren 5ean egin zuten, abenduaren 30ean jokatu den joko au Asteasuko Joxe Migel Irazu eta Errazkingo Agustin Argiñarenak.

Zortzi kilometro egin behar zituzten, 80 mila pezeta jasoko zituen irabazleak.

Apustuak ez zuten kolorerik ere izan. Argiñarenaren alde zegoen bezperan dirua. Baina orpoz orpo jarri zitzaion Irazu lehenengo kilometroan.

Patxada ederrean jarraitu zion joko guztian. Azkeneko joaldian beste buelta erda kendu zion.

Ona markak:

Irazuk 27 minutu eta 7 segundotan bukatu zuen bere lana. Argiñarenak, berriz, 27 minutu

eta 17 segundotan.

Jende gutxi izan zen apustu au ikusten.

MENDIZABAL II

Arratsaldean bai jende asko izan zen. Bete-kada aundia artu zuen Tolosako zezenplazak.

Ez dakigu zergatik bildu zen ainbeste jende. Sarrerak merke zirelako? Mendizabal ikustearren? Sekulan baino emakumezko gehiago ikusi genuen apustuan.

Mendizabal ez zen lasai geratu Endañetaren aurkakoa egin zuen lotsagarritzarekin. Iru aldiz bakarrik jaso zuen 200 kiloko zilindroa.

Jendeari askoz ere gehiago zela erakutsi nahi zion. Baita erakutsi ere. Igandean 18 aldiz jaso ahal izan zuen. Endañetak 225koa aña aldiz jaso zuen onek 200koa.

Endañetak bezala ekinaldi bakoitzean 6 aldiz jasotzen zuen. Bataz beste minutuan jasoaldi bat.

JAIALDIK

Bi jaialdi izan ziren Abenduaren 30an Urola ibarrean. Bat Azpeitian eta bestea Zumaian. Aurrenekoa bertsolariekin. Bigarrena abeslariarekin.

Guk Azpeitiakoa ikusi ahal izan genuen. Oso bertso saio ona izan zen. Xalbador, Agirre, Lazkano, Gorrotxategi, Larrañaga eta Lasarte izan ziren kantatu zuten bertsolariak.

Agirrek irabazi zuen bertsorik onenari zegokion saria.

Ez ditezke ain urrean bi jaialdi ordu bere-tsu jarri. Askotan gertatzen den okerra dugu. Nolabait zuzendu beharra dago au.

MUTIOZABAL

GURE DIRU KONTUAK

ETXEKOANDREAREN LASAITASUNERAKO

Etxeakoandre zaitugun orri, CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA etxean jarritak DIRU KONTUAK gauzak erraztu baino ez dizkizu egingo.

Izan ere, amaika pagakizun izan oi du etxeakoandreak: argia, ura, urrutizkiña, errenta, aseguruak, kuotak, letrak, eskolak, kontribuzioak, ileroko ordainketak eta abar. Eta guzti orrek zure eguneroko zereginetan denbora galerazi besterik ez dizu egiten. Aintzesterañokoa da, gero, zure zeregiñal. Orregatik, CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA etxeak DIRU KONTUARI ESKERRAK gauzak erraztuko dizkizu. Emendik aurrera ez dezu gai ontan ezeren buruauzerik izango. Orretaz gain, gure ofizinetan behar duzun argitasun eta laguntza emateko prest gauzakazu.

GURE DIRU KONTUAK:
ETXEKOANDREAREN
LASAITASUNERAKO.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ERREGEAK

OLENTZERO, dugu euskaldunok, urrutitik Jesus Agurtzera datozen azti edo errege haien antzik haundiena duena. Gure Olentzerok ere, beste hoiengan antzera, eguzkia bezain argi zen laino distiratsua ikusiaz jakin ahal izan zuen Jesus jaio zela.

Hezurretarainoko beldurra sartu zuen Berri honek Euskal Herriko jentiletan. Olentzero ez beste guztiak galduak izan ziren. Orobat gertatu zen Jerusalem osoan eta Herodesen bihotzean. Ikara larrian jarri ziren Berri honekin Erregea eta jerusanlendar guztiak.

Dena den, errespeto berdintsuz hartu ditu euskaldun zaharrak bi herrietako mezulari eta albistariak. Janean eta zurrutean gogor jotzen dutenak dira bai Olentzero eta bai hiru erregeak ere.

«Olentzero ifundik ezin dugu ase; osorik jan dizkigu amar zerri gazte».

«Iru Errege datoz Kale nagusitik, tripak ardoz beteta ezin egon zutik».

Eskerrak ez diren gaurko gazteek asmatuak! Bestela gainean zuten inkisidoreen ezpata. Besteak beste, euskal umorea galdu dugu euskaldunok. Irrifarra galdu duen gizonak, abereengandik bereizten gaituen dohai bat galdu du.

Gibela, patxada eta aldarte ona eskatu nahi dizkiegu, beraz, lehenik. Olentzero eta Erregeri. Ez gaitzelaz pipermindu eta erretxindu beste batzuek guk bezala pentsatzen eta jokatzeko ez dutelako. Ez gaitzelaz petraldu eta txartu guretzat sakratua dena beste batzuek ahuntzaren gauerdiko eztultzaz hartzen badute.

Beharrezkoak ditugu adarjotzaileak Euskal Herrian. Bestela, laster gara denok Santa Ageda bidean.

Baina adarjole fabrikarekin bakarrik ez gara biziko. Euskal egitura, erakunde, molde eta elkarrekin bizkortu eta sendotu behar ditugu, maila eta arlo guztietan.

Hortarako beharrezkoa dugu elkarren arteko borroka, tirabira eta lehia piska bat, baina oso kaltegarria setakeria eta itsumena. Elkar erretzen ari gara, alfer alferrik eta denon galeran.

Ekar biezaigute Olentzerok edo Erregek laneako adorea, bihotz zabalasuna eta buru irekia.

Ekar biezaigute euskara batua, Euskaltzaindiaren hiztegia. Hortarako izan beza erakunde honek behar duen dirua, trebetasuna, lanerako gogo, aurrera jotzeko indarra eta idazleonek begirunea.

Gogora zaitezte, Olentzero maite eta Errege arrotzok, ikastolaz. Zuek ere baduzue ikastolaren zatiketan errua. Olentzerozaleak eta Erregezaleak elkarren aurka dabilta. Irakats zaiguzue, arren, ez duela zuen muturrak hausterik merezi.

Ekar hitzazue, bide batez, ikastolara eskola liburuak. Baina, mesedez, ikastolak ez dezala legea bakarrik egin. Euskaldunontzat legea egitea —barkari-legea, afari-legea— urri geratzea da. Batez baino hobea da, noski, lege-pasara egitea. Baina euskaldunok zerbait gehiago nahi izaten dugu. Ez dezatela haurrek nozi guraso eta irakasleen moztasunagatik.

Ekar Elizari Jesus langilea. Nahiko gizaldi igaro ditu Jesus Erregea agurtuz. Utz ditzala Elizak jauregiak. Sar dadila baserrietan, lantegietan. Jar dadila behartsuen mahaietan langilearen ogi lehorra eta urria janaz.

Ez ekarri urrerik, intzentsurik eta mirrarik. Ohar zaitezte nork erabiltzen dituen. Lehen ere gehiegi daukatenen eskutan geratzen da zuen urre hori. Eta hoiak loxintzatzeko eta goxatzeko erabiltzen ditugu intzentsua eta mirra. Hori da zuen sari eta eskuerrakutsien fruitua.

Ekar zuzenaren gose-egaria, ekar egia, askatasuna, berdintasuna, maitasuna eta bakea.

Errespetarazi gizon eta herri bakoitzaren nortasuna.

Honela izango zarete euskaldunontzat «don», jaun.

Lana, langilea, lantegia ASMAKIZUN BAT

Sarritan, denbora pasa, asmakizun mamia ulertu ezinik amaika jolas eta solas egin izan dugu. Zilegi begitu gauko lan hau asmakizun gisa idaztea, irakurlearekin batera, gaurko solasa egin dezagun.

Mundua aldatuz doakigu, ezinbestekoa du munduak mugimendua, aldakuntza, eboluzioa, aurreapidean abiatzea. Geldi dagoen ura usteldu ohi dela esan izan dugu inoiz. Urak beharrezkoa du mugimendua. Pertsonak eta gizarteak aldakuntza behar beharrezkoa dugun bezalaxe.

Eta goazen aurrera asmakizun honen baina, irakurle lagun horrek zeure erantzuna eman diezaiozun.

Aurtengo urtea, amaituz doakigun urtea, zaila eta neketsua izan da Europari begira eman nahi izan diren pausoak gogoan harturik. Elkarriketak, dirudienek, ez du nahi hainbat fruiturik eman. Espainiaren nekazalgora dela, industriaren konpetibitate ezaren bildurra dela eta abar, bada eztabaidarik. Baina egungo egoera ez da teknika arazo hutsa, teknikoek eman dezaketen erantzunak bakarrik ez du bali.

Beste pauso batzuk eman beharrezkoak dira mendebaleko estadiuekin batera Europar mahaikide izateko. «Cambio 16» aldizkarian irakurri ahal izan dugunez, tekniko eta politikariek badute iritziz desberdinak estadiu barruan beharrezkoa den aldaketaz. Izan ere, Europaren mailara iristekotan, zer aldatu premiarik bai baita. Aldaketaren beharrezkoa ez da hainbestearinok eztabaidarik. Baina nolako aldakuntza?, zer neurritakoa? Gainingiroki eta azalez bakarrik ala sakonetik muin eta guzti aldatuz?

Jorge de Esteban-ek Madrileko Unibersidadeko irakaslea bera, gai honetaz lan bat eskaini digu. Gaurreguneko legegialariek, Europaren mailan, alde aldez jartzeko dituen posibilitateak mintzo zaigu. Gaurko legegialariek, Europak eskatzen dituen baldintzak betetzeko hainbat egokierarik eskaintzen omen du. Muinari gogozkiolarik ez litzateke hainbestearinok aldaketaren premiarik izango.

Gai honi buruz, zuk irakurle, zer derizkiozu? Hauxe duzu asmakizuna. Europar kapitalismoa nagusi dugularik bada estadiuetan halako demokrazia liberala. Akatsez bateriko demokrazia, ez, noski, gogozkoa genukeen demokrazia, oso mugatua baita Europar nagusitzen den demokrazia hori. Hala ere bada zerbait. Demokrazia da behinik behin.

Maila horretara nola iritsi? Konstituzioak baldintza horiek betetzen ahal ditu? Eztabaldak sortu ditu aipatu dugun irakaslearen lanak; hautsak harrotu ditu han eta hemen. Izan ere, legegialariek egungo legegialariek oinarritutako harturik iritsi dezaketen horrek ez digu axola

haundirik. Benetan aldaketa nahi den ala ez, horrek kezkatzen gaitu. Konstituzioan barna edo konstituzioaz kanpo Europarekin elkarrekin ala Europari azken agurra eman beharko diogun, horretan datza ka-koa.

Langile bezala honek baditu bere ondorenak. Irakurri ahal izan dugunez, Alemanian ez dute elkarrekin kanpoko inongo langilerik onartzen. Gainontzeko estadiuek beste horrenbeste egiten badute Europari irtezeko bideak estutuko zaizkigu.

Langilea, bestalde, hitz onez, agindu gozoz asperturik dago. Egingizak, obrak, nahi ditu langileak. Hitzaldiak, lortu izan diren gauzen

agerpena, aurrerantzerako dauden asmoak eta abar ez daude sobran baldin eta egintzak hitzak bezain ugari azaltzen badira.

Langile bezala, aldaketak azalezkoak ala sakonagoak diren antz emateko, ez dago eragozpen haundirik. Sail horretan hotz-beroa, tenperatura, neurtzeko termometroa ezin hobea dute langileek esku artean. Europar langileek askatasunez elkartzeko modurik badute. Hemen konstituzioan barna ala konstituzioaz kanpo, beste horrenbeste egiten ez bada, maila horretara iristen ez bagara, langileak ez du aldakuntza horretan sinetsiko.

MIKEL UGALDE

Desmitologizaleak direla eta...

Ukatzerik ez dago, gutako bakoitzak garai historiko konkretu bat betetzen duen izakia garela. Are gehiago, gure baitan aintzinako edo igarotako kondairaren zipritzen jarraitzaile gaituz. Gizonaz ihardutzean ez dadukagu bere garai historikotik ateratzerik, bestela, anakronismo galgarri batetan eroriko ginake.

Baina gauzak garbi esan ditzagun: zenbaitak, une historiko berezi bat betetzen duenari, garai horretako sistemaren aize menperatzaileen aurka azal litezke inolako anakronismoan gaitzake. Orduan, gizona ez da anakronismoan murgiltzen hots, aurrerakoitasunaren unibertsaltasunaren altzoan kokaturik gelditzen da baino. Garai horretako izpiritua besteratzailen hautsi nahiak, benetako iraultza baidorra sor dezake munduaren aurrerapena egokituz.

Egun, bai gizarteak eta bai kulturak, E. Freijook dioenez «gizona, pentsatu behar duena pentsatua ematen dio, hautatu behar duena hautatua, egin behar duena egin». Alegia, berdintasunaren aize menpean gaitzake, hots, gaur-egungo gizarteak hertsakoi bihurtu zaigu: guztiok iritzi berdinak jarri nahi dizkigu, guztiok joera berdinak ezarri nahi, guztiok... hanitz gauza pasibukeriara amilduz.

Baina kondairaren itxaropenean sinesten dugularik, pasibukeria honetatik askatuko gaituzten indar eragile batzuk baditugulakoan gaudela. Hauetariko bat desmitologizaleek osatzen dute. Hauxe izan bait dira, gizona esturturen zahartzarotik atera eta, gizakitzaren zer-egin orokorrean hasarazi dutenak. Gehienetan —kondaira da leku-ko—, desmitologizaleen fruituak berandu heltzen zaizkigu tamalez.

Lerro hauetara desmitologizale baten izen ospetsua ekarriko dugu: N. Koperniko Desmitologizale guztiak bezala bere «okerra» egin zuen: garai historiko hartan (1473-1543) Ptolomeoren eta hain aristotelesizatu zegoen Eskolastikaren nagusitasunaren aurka altxatu zan. Kopernikoren teslak garai hartako jakintza konkretua ukatzen zuan eta beste berriago bat antolatzen alderantziz: «Eguzkia, eta ez lurra, da unibertsuaren erdia». Aristotelesen arabera zeuden uste guztiak pikutara zihoazten eta, derigor, Kopernikoren erakutsaldi «utopikoak» debekatu beharra zeuden.

Aristoteles Erdi Haroko maisu nagusia zan: haren esanak «magister dixit» bezala erabiltzen ziren (San Tomasek «bataiaturik»). Eta egia da, une historiko guztietan

gure «magister dixit» fabrikatzen ditugu horrelako edo harako premitentzat. Heurek bakarrik dute egia osoa, heuren tesiak dogma dira: ez da izanen fisikoa, baina zerbait aurkituko diogu fisikoen aholku nagusia izan dezan; ez da izanen hizkuntzalaria, baina hizkuntza arazoetan maisu bezala agertzeko, hauetaz idatziriko zerbaiten jabe izanen da noski eta...; ez da izanen ekonomista, baina... Eta horrela, aurreratasunaren arnasa berriak itoaz, Koperniko ugari isil arazten dugu.

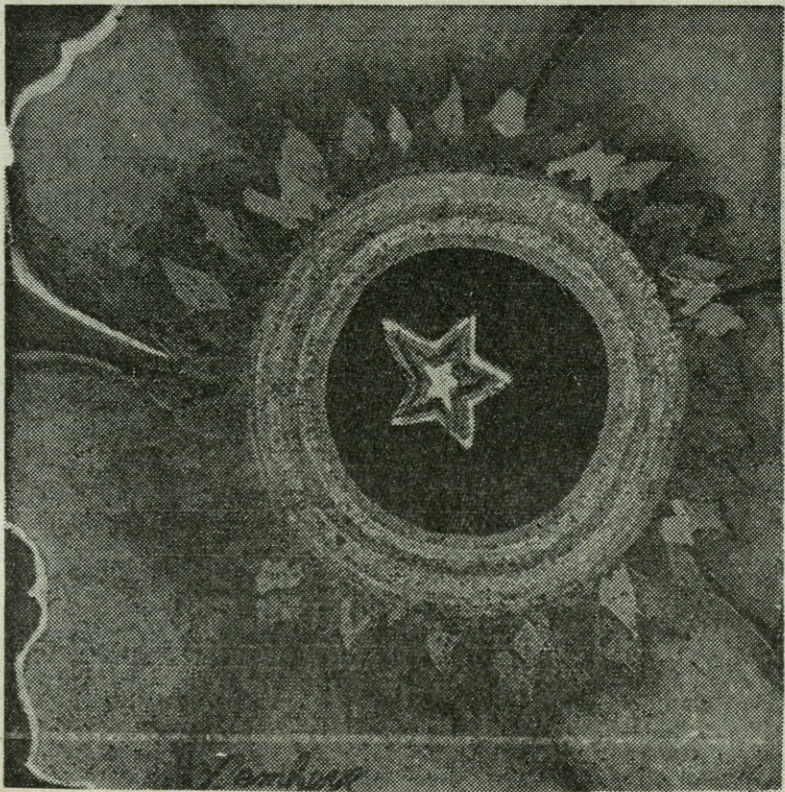
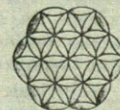
Gertatzen dana zera da: tesia baino izena hobekiago hautatzen dugula; gizona jainko bilakatzen da eta bere erakusaldiak fedezko lege bihurtzen.

Munduaren arnas aurrerakoien indar eragileak, bai politikoa, bai erlijioa, bai ekonomia, bai filosofia gaiten gizon bakar batzuek astintzen dituzte eta gainera bakoitzak bere sail soiletan bakarrik. Populuak edo nahi bada «las masas» indar iraultzaile berri bat onartu eta antolatuko du, bainan inolara ere ez, sortu. Populuar datorkion ideia askatzaila hori argi pizkarri bat basterik ez bait da. Zein ederki leudekeen hemen Werenfried van Straaten hitzak: «Ideia bat polita izan liteke, egiazko izantasa ordea benetako ekintzan hasten da». Ideia horiek, populuak gizartearen heinaturakoan hartuko dute gorputza, bainan luzarora, alda ezineko ideak bilatuko dira sistema horren baitan.

Guzti honekin zera nahi dut esan: iraultzailea, askatzaila minoria da beti. Minoria baten erakusaldiak maioria baten baitan erortzen diranean, sistema bezala, haien tesiak dogma edo absolutu bihurtzen dira. Kondaira ikusi besterik ez dugu: Kristautasuna, sozialismoa, marxismoa... denak topikoak dira egun.

Ez pentsa ordea populuak duen zer egin beharrezkoa ukatzera natorkizuenik. Zer egin hori tinkatzera abiatu naiz printzipalki: populuak ez du itsuturik egon behar. Koperniko bezelako gizonak hautatu behar ditu eta ez izen baten monismoan soilik finkatu.

INAKI PORTILLA

ZERUKO
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.ª Burlada Pamplona).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako errietan	400 pezeta
Atzerrietako beste errietan	420 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitza)	8 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

urte berri, disko berri

Ez gara gu, egia esan, orain arte euskal diskoek gehiegi arduratu. Ez da, behar bada ere, guk geuk ondotoxoan lantzen dugun soroa. Hala ere, diskoek ere —eta are gehiago azken hamar urte honetan— beren garrantzi eta eragina dute euskaldun-goaren barrena, eta inork ez bezain ondo dakigu geuk geure hutsune honetaz.

Durango Euskal Liburu eta Disko Azoka ere joan zitzaizun, "Disko Azoka" ere bazea inor askorik ohartu gabe, eta informazio pitin bat agindu genizun arren irakurle, arrazoi batez zein bestez eta alferkeriaz ere, agian, ez genuen azkenean tutik ere hartaz esan.

Orain, berriz, kasualitatez edo, lau disko entzuteko aukera izan dugu, eta bati zein besteri buruz zenbait iritzi kozkor azaldu nahi genuke, Urteberriko lehen aie honi halako itxura berri eta arintan apur bat ezarri asmoz, alde batetik, eta diskoen eta urteberriaren artean halako kidesun bat susmatu nahiaz, bestetik, bata nahiz bestea, jira eta buelta behin eta berriz errepikatzen den gauza berbera izan daitekeenez gero.

Lau disko hauk EUSKAL DOINUAK GITARRAZ (Mikel Arbea), AKELARRE BI (Shegundo Galartza), AKELARRE HIRU (Fernando Unsain eta Dick Lieb) eta JOXE MARIA IPARRAGIRRE PATXI ANDION-EN ERA dira. Lauok ditugu arras desberdinak, eta lauok, bakoitzak bere mailan, zertxobait eskaini nahi liokete ahal eta nolabaiteko krisia batez "omen" dugun euskal diskografiari. Lehen hirurak HERRI-GOGOAK argitara emanak dira, eta laugarrena, aldiz, PHILIPS (Fotogram, S. A.) delakoak.

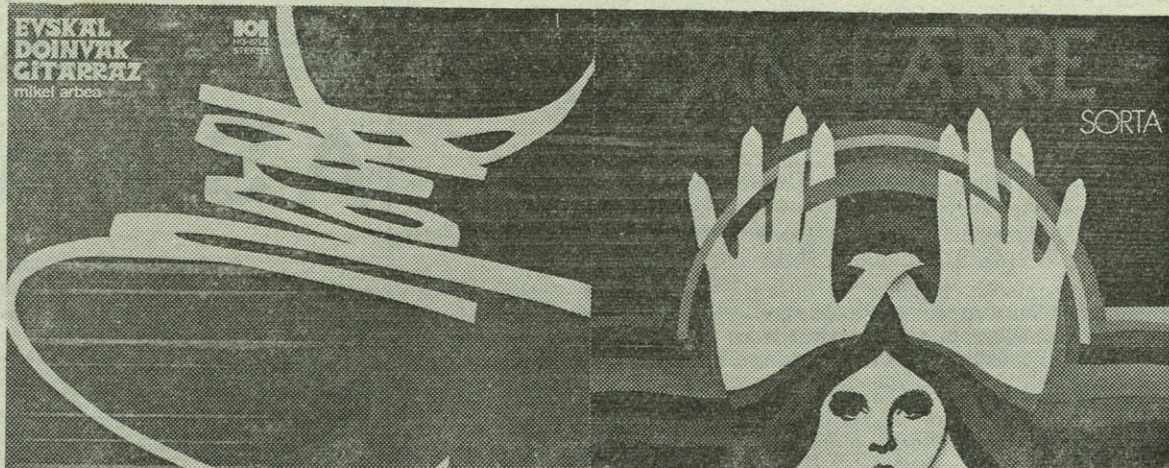
euskal doinuak kitarraz

Lauretatik atseginena, ez agian onena (guk baietz uste dugun arren) Iruñeko kitarra jole eta musikari trebe bezain gazte dugun Mikel Arbearena da.

Mikel aspalditxodanik nahiko ezaguna da kitarra jotzaila bezala Nafarroan barrena. Maisu onak izan ditu, kitarra errotik menderatzen du, eta gutik bezala bildu eta aztertutak ditu hainbat folklorerari eta etnologiariren ikerlanak, ezin iturri hobez baliatuz.

"Itsasoa laño dago", "Goizean goizik", "Txori erresimula", "Ezpata Dantza", "Adios ene maitea", "Hiru erregeak", "Ogeuberri gaua", "Zugana Manuela", "Planu nitz bihotzetik", "Aurrekua", "Nere etorrera eta Agur Jaunak" izeneko kanta eta doinuek osatzen dute disko berezi hau.

Zenbait —Agur Jaunak, Aurreku edo Ezpata Dantza— betegarri dirudien arren, egilearen aportazio gisa eskaintzen zaigu, euskal doinuaren eta kitarra arrotzaren kidesuna frogatu nahiz, euskal kantaren harako sila-

buru-belarri saiaturik. Orain dela zazpi hilabete inguru (Ekainaren 4ean), elkarrizketa bat egin zitzaion ZERUKO ARGIA honetan, eta beste zenbait gauzaren artean honelatsu mintzatu zen: "Gazteek gure herri-musikaz liluratu behar dute. Hortarako gaurko gustotara eratu behar da. Ez ditezke herri doinuak alda. Ez dira ukitu behar. Baina armonia eta ritmo berriaz jantzi behar dira. Asmakizun berriaz aberastu behar dira. Ni behintzat hortan saiatzen naiz".

Arrazoirik zuen ala ez, ez gara gu hemen eztabaidatan hasiko. Gauza, behar bada, hori baino konplexeago da. Edozein modutan, uka ezinezkoa zera da, AKELARRE BI disko hau hitz hoiaren arauera moldatua dela. Ez da guti.

akelarre hiru

Disko honek bi alde erabat bereziak ditu. A delako aldeak lehen aipatu dugun AKELARRE sorta lehena ezagutzen duenarentzat esan dezakegu esan, harako lehen hura ez zitzaigula batere atsegin izan. Hala ere, gustoa gustu eta guk besterik uste izan arren, badakigu jakin —iturri onetik jakin ere— erabateko harrera ona izan zuela, eta salmentari magagoekio egundainoko arrakasta.

Esan bezala, beraz, AKELARRE HIRU honetako A alde eta harako AKELARRE BAT berdintsu zaizkigu zenbait doinutan, "Bat, bi, hiru, lau", "Gurea da", "Pello Joxepe", "Xarmagarria" eta "Egunto batez" izenekoak behinik-behin, bietan errepikatzen bait dira. Hala ere, bigarren honetan, Fernando Unsain musikalaria William Fischer amerikarrak lehen haretan deserrotutakoak gureganatzen ahalagindu da, herri-giro eta ku-

nahi izan dira, Patxi Andionen beraren estilo eta egiazke nortasuna bazterrarazi gabe.

Hitz eta asmo politikak behar bada... baina borondaterik ukatuko ez badugu ere, beldur gara uztarketa honetan baten batek atera behar duela galtzaila, eta Iparragirrenen "poesia" aldakaitz agertzen zaigun arren, ez dezakegu doinuez besteh orrenbeste esan. Jakin nahi genuke "kantariaren egiazko nortasun" horretaz zer esan ote lukeen gure Urretxuako bizardunak batpatean itzarriko balitz.

Zenbaitak esan dezake gaur ez dugula Iparragirrek zein eratan kantatu ohi zuen zehatz-mehatz jakiterik. Baina iritzi horri lelokeria hutsa deritzagu, ze "guti edo asko" guztiok dakigu zortziko bat zer den, Iparragirre zer giro eta sasoiok seme genuen, eta, txarrenean ere, herria bera dugu makaleko testigu. Eta, gainera, ez bagenekie ere, gauza jakina zera litzateke, ez zela Patxi Andion-en era.

Bestalde, horra orain arteko hainbat eta hainbat interpretare —Xeberri durangoar gaztea azkena aditzera dugunez—, eta horra hor ere lehen aipatua dugun Mikel Arbea folklozeale eta azterlari zuhurra. Ederra alde gero, "Zugana Manuela" edo "Ene etorrera" Patxi ala Mikeli entzun.

Hitz gutitan, eta nolabait honetaz bukatzeko, edozein modutan badirudi interesgarriago zaigula kanta zaharrak nola diren eta ziren jakitea, nola alda daitezkeen baino. Bego —eta betor— lehengo nahiz oraingo poesiaz kanta berriak moldatzea; baina doinu zaharrak egokitzeari, ordea, zeregin labargarriagoa deritzagu.

Azkenik, ezin uka disko entzungarri dela —"arrimagarri" den bezalaxe—, eta praktikotasunaren aldetik bati zein bestea onuragarri dirateke neurritz eta sasoiaren eginez gero. Gu euskaldunak gara, eta, tamalez, Iparragirre ezagunegia zaigua. Iparragirrez sekula entzun ez duen baten iritzia interesgarri litzaziguke... bere iritzia jakiteko, jakina, ez gurea! Kuriosidade hutsa.

seigarrena

Mahai gainean dugu mallabiar baten gutuna. Bizkaiko aurreko hainbat bezalaxe, zorioneko hauzo-ikastolari dagokio. Hona, besterik gabe, E. Txurruakak berak dioskuna:

Kaixo Amatiño:

Aspalditik nuen idazteko asmoa, baina nagikeriz edo, ez dut gaur arte asti bitarte bat hartu. Orain dela bi aste best hauzo ikastola bazirela Bizkaian barrena esaten zenuen, eta ez zinela ausartzen 6garrenik agertuko ez zenik esaten.

Ez, obe duzu ez esate, zeren 6garrena, edo bat behintzat Mallabian bertan duzu "Beranonausi" hauzun hain zuzen. Eskola hau orain dela 50 urte inguru hauzoko baseritarrek egina da, eta Diputazioaren zuzentzaleari erabilia, eta honela jartzen du: "Escuela Nacional de Barriada"; eta berago, "Bizkaya'ren auzo ikastola", eta gainera 93 zenbakia. Beraz, garai hartan baziren gutxieneko 93 Bizkaian.

Eskola hau aurtun hutsik geratu da, eta ez dakigu Hauzoa ala Diputazioa dan bere jabe.

Ez ba zure ZENBAT GARA atalaren bidez 93 gutxieneko horretatik zenbatak irauten duten jakiteko aukera izaten dugu.

Eta galdera bat. Ez ahal dago Gipuzkoan hauzo ikastolarik Eibarko Aginaga hauzun izan ezik?

Agur adiskide

● Oker ez bagaude, Gipuzkoan ere izan ziren —eta dira— eta horretako ikastolak. Diputazioaren ardurapean eraikiak ziren, eta Bizkaiko bezalaxe bi hizkuntzako irakaskintza eman ahal izateko asmatan moldatutak ziren. Ez zuten, hala ere, Gipuzkoakoek Bizkaikoek zuten izenik, ez eta zenbakirik ere.

Bestalde, mallabiar honek dienez, "Beranonausi"ko hauzo ikastola hori orain dela berrogeita hamarren bat urte egina bide da. Hala ere, askoz ere urte gehiago da Bizkaiko Diputazioak hauzo ikastola hoik egiteko erabakia hartu zuela. Behar bada chunen bat urte edo, XIX mendeare nördi ingurua pasatutxo.

ikuska

Agertu berria da Gabon aurrean Jose Migel Barandiaran maisuaren lan guztien bildumaren hirugarren alea, Bibeo "La Gran Enciclopedia Vasca" delakoak argitara emana.

Honetako hirugarren ale honi IKUSKA-1 deritza, eta 1921 urtetik aurrera Barandiaranen inguruan moldatu zen edozeinbat azterketaren bilduma dugu, Anuario de Eusko-Folklore, R.I.E.V. eta Eusko-Jakintza aldizkarietan zenbait urteren buruan azalduko makinatxo bat artikulu eta hitzaldiren bilduma, alegia.

Ohizko bilketa eta iker-lanez gainera, "Breves instrucciones prácticas para el investigador folklorista" izeneko saila ezin irakurgarriago iraditzen zaigu.

Fixka bat irakurriz gero, badirudi —zenbait beste-rik uste duen arren— oraindik orain guti baliatutako autore eta maisu dugula gure Joxemiel, eta ez, egia esan, merezi ez duelako. Liburu interesgarri deritzagu, eta penagarri da, benetan, hain zabalkunde joria behar lukeen bilduma honen liburu garestitan argitaratzea.

Liburuaz gainera, Gabonzaharretan 84 urte dira Barandiaran jaio zela. Bihoakio gure zorionik sutsuena.

AMATIÑO

ZENBAT GARA

ba-bakuntasunari atxikiz, hau da, soinu bakar bati silaba bakar bat.

Beste zenbait, ordea, "Goizean goizik" euskal folklo- rearen kantarik zaharretako edota Joannes Etxeberri- ren "O Eguberri gaua", esate baterako, ezin hautapen txalogarriago iruditzen zaigu, geure folklore aberatsaren eragugarri. Badira, bestalde, Iparragirrenen bi kanta ere —"Zugana Manuela" eta "Nere etorrera"— euskal doinuak kitarraz delako bilduma batetan ondo merezitako tokia dutenak.

Disko honek ez du, gure ustetan, batere atxakiarik. Garbizale zenbaiti kritikagarri irudi dakiote euskal doinuak kitarraz joteari, hala ere, badirudi dagoeneko ikuspegi hori erabat gaizditua dagoela, eta ere gehiago. Ar- bearen kasuan bezalaxe, musika zentzu ikaragarri eta jatorrizko doinu berezi eta zehatzez, kultur mailan eta serie aske erabateko interpretazioa eskaintzen zaigun.

Diskoarekin batera, hogei orrialdetako liburuak bat eskaintzen da, hamabi doinuaren jatorri eta xehetasunak hiru hizkuntzatan aipatuz, bai eta doinu bakoitzeko par- titura osoa ere.

akelarre bi

Herri-Gogoez eskaini digun bigarren AKELARRE honek ez du, zorionez, duela pare bat urte atera zen AKELARRE BAT delako harekin zer ikusi handirik. Honako honetan, musikak —gurea izanik— gureago dirudi, eta Shegundo Galart- zaren armonizazioak halako berebiziko kutsu bat erant- si nahi badio ere, funtsean ez da aldaketa nabarmenik.

"Akerra ikusi degu", "Ama eta Alaba", "Ariñ-Ariña", "Aldapeko Sagarraren", "Porruasalda", "Atzo-Atzo" alde batez, eta "Orra or goiko", "Aurtxo Txikia", "Galtzaun- di", "Maritxu nora zoaz", "Ezaguna" eta "Zeledon" bes- tez, hamabi kanta hauek osatzen dute AKELARRE sor- tako bigarren disko hau.

Orkestazioa ezezagun, eta "galdu" samarra agertzen zaigun arren zenbaitetan, kantatzean zehinik-behin beti betiko doinuak dira, esan gura dugu zera, "Akerra iku- si degu" edo "Aldapeko Sagarraren" entzuten dugunean, betiko "Akerra..." eta betiko "Aldapeko..." eskaintzen zaizkigula, ez bait da alferri OSKARBI taldea kantari ari, eta Pasaiake talde hau beti zaigu egiazko interpre- tazio eta zuhurtasunaren garrantia.

Shegundo Galartzak 1948 urtean aldegin zuen Lisboa- ra, eta geroztik hor ibilia zaigu bizpahiru estadutan —telebista eta filmatan— goi mailako musika arinean

tsu gehiago bati atxikiz, oraindik orain —gure ustetan— urruntxo geratu zaigun arren.

B alde, berriz, "moog" delako sintesigailu batez mol- datua da, eta haseran, "Aurrekuaren" kasuan esate ba- terako, guztiz desafinatu eta zirrikagarri badirudi ere, ezin uka, bestalde, beste zenbaitetan, Zuberoako "Muxi- ko" delakoan adibidez, ezin aukerako agertzen zaigula, ohitara zahar eta usarie-zalerik amorratuena ere ez gutietsi eta ez arbuizatzeko bezala. Nabari da, gainera, sintesigailu horren jolea erabat lotzen zaiola herri-doi- nuari, eta, funtsean, esanak esan, soinu-jazkera baino ez dela aldatzen.

Honetaz gainera, musikaz zertxobait dakienak bada- kike soinu-mota bakoitzak bere legeak dituela, eta, esa- te baterako, edozein herri kaskarretako dantzaririk hasi berriomak ere badaki zein zail den "Aurreku" txistuz emik, orkestra dantza egitea. Honetaz, ez deritzagu "moog" delako heri txistuaren leeg eta soinuarekin bat ez datorrenik.

Azkenik, eta "Muxiko" dantza azaldu dugunoz gero, ai- pagarri iruditzen zaigu diskoak batera eskaintzen den sei orrialdetako liburuak. Zuberoa eta Baxenabarreko herri-dantza horren urrats eta arauak adieraziz, entzu- leak erraz ikas ahal dezan.

patxi andion enera

Madriko Fenogram, S. A. de- lakok korreen bidali digu Joxe Maria Iparragirre Patxi Andion-en era izanburu luze- dun diskoak. Disko honek arrakasta handia izan omen du agertu bezain laster, eta, egia esan, ez gaitu batere harritzen, gaur eguneko giro kaskarim honetan jendea bihokadaz ari bait da sarri asko, eta beti ere pronto dago —merezi ala ez— edozein berrikeriari jaramon egiteko. Honako honetan, Iparragirre eta Andion bikoteak nahiko eragin du jende multzo batek, besterik gabe, diskoak eros dezan.

Hamalau kantak osatzen du disko hau, haitake hiru —"Trapa Zaarrak", "Oi nere zoragarria" eta "Zu mai- tea"— ezezagunak zirelarik, Urretxuako Antonio Rey apaiz jaunari esker bilduak eta agertaraziak.

Patxi Andionek berak azalean dienez, elkar-lanean disko hau moldatzean es omen dute ahaztu, XIX men- deko kantari bat interpretatzen ari zirenak 1973 urteko musikariak zirenik, eta lehengo eta oraingo giro eta jekeras errespetatu asmatan, Iparragirrenen testu ber- berak eta musika zentzuaren muina kontutan hartu

EUROPA ETA SOZIALISTAK

Duela ogei bat egun Frantziako Alderdi Sozialistak (P. S.), Mitterrand jaunaren alderdiak, alegia, egin zuen biltzar berezi bat. Batzarraren gaia, Europa zen. Gaia, guretzat oso interesgarria, beraz, nere ustez, behintzat.

Egia esan, batzar horretan eztabaida sakonik eta jatorrik izan da. Frantziako Alderdi Sozialistak alderdiak eman ere, eman du. Frantziar, komunista eta sozialisten artean amaia eztabaida izan da, Europa medio dela. Stalinen jokabidea zela eta sozialistak Ipar Amerikaren besoetara jaurlen ziren. Gaur egun ez da horrelakorik ikusten.

Ipar Amerikaren jokabidea inolaz ere onar ezin daitekeen inperialista jokabidea da. Frantziar, orain dela urte batzu horrelako esaldirik esango zuen sozialista guti zen. Gaur egun berriz, hori aitortuko ez duen sozialistak ez da izango. Mitterrandek eta bere lagunek puntu honetan beren iritzia garbi azaldu dute.

Baina ain garbi ez dagoen kontua Rusiari buruzko postura da. Hemen iritziz desberdin bat baino gehiago, azaltzen da. Mitterrandek eta Alderdi gehienek Ipar Amerikaren eta Rusiaren jokabidea parekotasun josten dituzte. Europako sartaldean Rusiaren jokabidea inperialista omen da Europako sartaldean Ipar Amerikak egin nahi duen eta egiten duen jokabidea bezelaxe. Alderdien ezkerrentzat, berriz, biak ez dira berdinak. Rusiaren jokabidea, zapalketa jokabidea da baina ez inperialista. Ideologiazko eta militarrezko zapalketa da bereziki eta ez aintzat, ekonomiazkoa. Beraz, ezin daiteke bi zapalketak berdinak direnik esan.

Bigarren postura, agian jakintza aldetik jatorragoa izango da eta Alderdi komunistari buruz bigunagoa ere bai. Alaz ere, bi posturak bat datoz bi blokeen arteko borroka eta jokoa, alegia, Rusia eta Ipar Amerikaren arteko jokoa, onar ezin daitekeen gauza dela esateko. Bi posturentzat, Europak bere buruaren jabe izan behar du. Ez zaio onuragarri ez Rusiaren eta ez Ipar Amerikaren babesik. Bere askatasuna zaindu behar du. Baina hori lortzeko ez da nolanahiko Europa sortu behar ordea.

Puntu honetan ere bi posturak bat datoz. Bere askatasuna sendotu nahi badu, ohitura zahar demokratikoei jarraiturik sozialismoa eraikitzea izango da Europarentzat biderik egokiena. Gaurko, hori gau-

za zaila da. Europak dituen erakundeak oso aldrebes eta desegokiak dira. Kapitalismoaren aldeko egiturak dira.

Orduan zer egin behar da? Berrirori ere hemen zatiketa dator. Mitterrand eta Alderdi gehienek ustez, Europa kapitalista izan arren, egitura berriak osatzen ahalegindu behar da. Estaduen gaineratik izango diren erakundeak sortu behar dira. Nahiz eta sozialista ez izan, Europa da sortzea ezinbesteko baldintza da, gaurko egoera aldatu nahi bada behintzat. Erakunde berri horiek sortzea izango da —trust— internazionalak gogor aurka egiteko biderik egokiena. Gaurtik asi behar da, beraz.

Chevenement eta Gilles Martinet Alderdiko ezkerrentzat, alegia, estaduen gaineratik izango diren erakundeak sortu baino lehen, sozialistek indartsuagoak izan behar dute. Izan ere, egitura berriak zertarako sortu behar dira? Gero kapitalismoa indartzeko medio izango bai dira. Horrela egitura internazionalak sortuko dira, ain zuzen, sozialismoa errazago menperatuko duten egiturak. Hori ez da, inolaz ere, onuragarri. Geure buruari arrika ihardutea da hori.

Bi postura hauen artean, Mitterrandena atera zen irabazle. Izan ere, gizon honek geroz eta gehiago begiratzen dio praktikotasunari. Frantziako lehendakari izateko bidean dabil. Europa zale derrigorrez azaldu behar du. Europa indartu eta sendotu nahi duen politikoa bezala azaldu beharra daduka. Puntu honetan dudaren izpirik ere ez du azaldu behar. Hori garbi ikusi du Mitterrand jaunak eta jokatu ere ala jokatu du. Inor baino Europa zaleago azaldu da.

Baina, horratx, batzar horretan, asko mindu nauen gauza bat izan da. Europa sozialista sortu dela argi eta garbi esan dute. Estaduen gain edo erakunde internazionalak sortu behar direla, ere, esan dute eta hori dena ona deritzat. Erri buruz, estaduak puskatuz egitura federalistak sortzeaz oso gutti edo bat ere ez dute itz egin. Frantzia mailan zentralistak diren bezala Europa mailan ere ala azaltzen dira.

Europa sozialista bat nahi dutela diote Mitterrand eta bere lagunek. Burokraziaz jositako sozialismoa ez ote den izango beldur naiz. Gokirik behara ezarritakoa, errien eskubideak gogoan ez dituen. Behin eta berriz esan behar eta ez al gara nekatuko: kapitalisten atzaparretatik produzioko tresnak kentzea aski ez dela, alegia. Kapitalistek kendurik burokrata talde baten eskuetara pasa daitekeela historiari behin eta berriz erakutsi digu. Eta zer sozialismo da errien nortasuna «gogoan» artzen ez duen sozialismoa? «Gogoan», ipini dut, izan ere, Frantziako Alderdi sozialistaren batzarkide denek errien eskubideak onartzen dituztelako. Bana bana galde egingo bagenie, denak onartuko lukete.

Mitterrand jauna

Baina, zer dela eta Europa eta sozialismoaz mintzatzean, ez dituzte Europako Erriek gogoan izan. Zergatik ahaztu dituzte? Ez al zuen arazo honek garrantzirik edo...

J. ELUSTONDO

Petroleoa eta Leninismoa

Arabe erresumen petroleo-merkatuan hartu duten bidea eta jokoa, monopolioari zuzen zuzen dohakion bidea eta jokoa da. Ekonomiako eskuliburuetan ikasten da, alegia, saltzaileak ondasun baten monopolioa dadukanean prezioa ailtza dezakeela, bide batez produzioa gutituz. Irabaziak handitu egiten zaizkio saltzaileari, izan ere prezioa goititzen den bezanbat ez bait dira saldurak gutitzen.

Arabe erresumen hartu duten bideak helburu bat baino gehiago du, noski: Ekonomia aldetik, urteroko petroleoaren irabaziak handiagotzea eta petroleoaren «iturburuak» ahalik denbora luzeenean agortzea. Politika aldetik, berriz, bistan dago, Israel erresumarekin duten haustia eta borroka irabazpidean eta garaitzen bidetan aurreratzeko dabilen izkilua dela petroleoaren harma ikaragarria.

Zalantzarik ez dut uste dagoenik, arabeak txit argi eta antzetsu jakatu dutela aitortzeko. Lehen ezik, aurreruntz ere diru-korrontea uholdean sartuko da Arabe-nazioaren jauregiatara. Agintariak badukete arabe-herriaren aurrerapena oinarri onetan jinkatzeko aski medio eta indar. Bestalde, Europako erresumen ere Israeli bizkar ematera behartu ditu petroleo-ekasiaren mehatxuak eta langabeziaren beldur beltzak. Beraz, alde bi hauek garaitzaile atera dira Arabe Erresumetako Gobernariak. Luzera kaltegarri gerta dakiekela politika hori...? Petroleoaren ordezko indar-iturburu berriak arkituko dituela munduak...? Dutarik gabe, etorri edo erakarri, bizkorrago edo epe laburragoan erakarri ahal izango dira indar-iturri sortu berriak. Halere, guzira eta oro har, aipatu ditudan bi alde horietatik soilik begiratu, arabeen jokoa ongi jakatua izan da beren interesen alderako.

Nik, ordea, beste zenbait alde eta saihesten ikusten dut arazo honetan, eta, hain zuzen, beste alde hauek bultzatu naute idaztera.

Sailka dezagun mundua hiru sailetan: 1) Erresuma nagusienak. U.S.A., U.R.S.S. eta Txina; 2) Europa eta Japon, bigarren sailan; 3) eta hirugarren, zerbaitegatik, hain zuzen, «Hirugarren Mundu» deritzana osatzen duten erresuma multzo zabala.

Paradoxaz beterik dagoen mundu honetan, inperialismoaren mende-ko erresuma talde batek, hots, arabe-nazioa osatzen duten erresumen, nori egin diote kalterik handiena eta nori mesederik ederrena? Eskuliburuetan eta dotrinaliburuetan zera irakurriko genuke, noski, «herri zanpatu oro biziro elkarri lotua eta atxikia dagoela beren etsai nagusi eta bakarra den inperialismoaren aurka».

Petroleoa garestitze honek kalterik handiena «herri atzeratu anaiei» egin die, argi eta garbi. «Hirugarren munduan» erresuma gehienek, nahiz Afrikan, nahiz Hego-Ameriketan, nahiz Asian petroleomehatzik ez dute. Industriadunak ezin besteko duten indargai den petroleoa hainbeste garestitzean, bidea, behenaz gain, hertsia eta aldapatsuago jarri zaie herri atzeratu «anaiei».

U.R.S.S.-i eta Txina-ri kalte baino mesede gehiago egin dio petroleoaren krisiak. Bereziki U.R.S.S.-i, Siberian daduzkan erreserbak neurritz gainekoak omen direlarik.

Eta U.S.A.-ri zer? Oro hartuz, hots, galerak eta irabaziak balantzatzuz, badirudi abantailak garaitzen duela petroleo-bahimenduak ekar dezaioken kaltea. Izan ere, Ipar Ameriketako ekonomiak errazago borroka lezake orain Europa eta Japongo konpetentzia. Ikusi besterik ez dago, nola dolarra indartsuago agertu den delako petroleo-bahimenduak geroz.

Herri-askatasunaren eraginak, herri eta erresumen arteko borrokak, hots, palestindarren arazoak eta arabe-israeldarren arteko etsaigoak, «nazioen ginetik dagoen Klase anaietasuna» non utzi du beste behin ere?

Egia da klasea nazioa baino gorago dagoela. Hots, errealitatek urrutia dago klasea herria baino. Astrazio maila goragokoa du klaseak herrietasunak baino. Horregatik, munduan eta nazioen artean, etsaigo nagusiak nazioen artean daude. Herri baten barnean bertako klasean borroka da nagusi, hain zuzen herri barnean hor daudelako klaseok. Erresumen arteko borrokak eta etsaigoak, halabaina, ez daitezke sar ez uler ahal, leninismoaren eskema astraktu eta konzeptu hertsietan.

G. ANSOLA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

bazkari onaren zarpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapi Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Roc pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Kadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

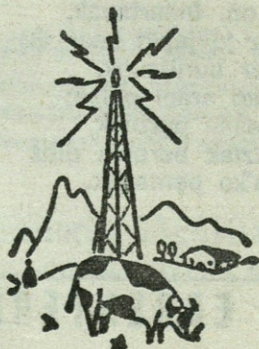

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
Torelavega'ko Perla joan
etorriak

Beserriaren alde

Urtearen azken-garaiaz

OLENTZARO, Kalerre, Subilaro eta Iragarle

Olentzaro eta honen antzeko izenak Gipuzkoako itxasaldean, Berrin eta Naparroko iparraldean aski ezagunak dire.

Olentzaro, batez ere, Olexan, Lesakan eta Arakilen darabiltzen izena degu. Olentzaro berriz Beran, Irunen, Oyartzunen eta Donostin. Orentzago, Zarautzen. Orentzaro, Beran. Onentzaro, Lizartzan. Orantzaro, Andoainen. Onontzaro, Berastegin eta Larraun.

Izen honen mamia eta beragana bildu diren esaunda eta oikundeak ordea, naizta beste izen batzuen gerizpean, askoz urrunago edatuak dabilta.

Mami eta esanai horren erroak berak ere Gabonetako esaunda eta sinismenetan ager zaizkigula dirudi: emengoetan eta erbestekoetan.

Esaunda hoiek Euskalerrian zear toki askotan ikasi ditugu.

Bat bederen Aralarren ikasia det. Anjo artzaiak entzuna. Badi-rea ia irurogei urte. Geroztik ordea esaunda bera Euskalerriko toki askotan entzun izan det.

Aralarren ba-da Martxabaleta izeneko gaintxo zelai bat. Ikusbira ederra aurrean Gipuzko-alderuntz. An aspaldi, jai-arratsalde batez, jentillak dantzan zebiltzelarik, la-ño argi bat ostrian sortaldetik zetorkiela ikusi omen zuten. Ba-omen zuten beren txabolan jentil zaar bat ostri eta izarren berri zekiena. Atera omen zuten zelaira eta laño argiari begida jarri. Orduan zaar-rrak kaxe esan omen zien: "Nere umeok! Kixmi jaio dek eta gureak egin dik, gure azkasia galduta dek; ez deat geiago bizi nahi eta or, mailloan beera, amil nazazute" (Jentillek Kixmi deitzen omen zioten Kristo'ri). Amildu omen zuten beren jakintsu zaarra eta an, mal-karrean, hi lomen zan doakabea. Ondoren besteak, lañoagandik iges, sartaldetuntz lasterka zijoat-zeia, itxumustuan Arraztarango armuran eta bere arrestalki aund-aren azpian sartu omen ziren. An dago oraindik haien illobia, Jentillari, Aralargo trikuarri edo dolmenetako bat. Batebakek orra-tio iges ezin zuten jentil haien ar-tetik eta ibarretara jetxi, Kristo jaio zala oiu eginaz. Ara or Aral-larko oiularia.

Oraindi ere herri askotan Ga-bongabaz agertzen omen da —dio-tenez— berri ori emanaz.

Segurako esaundak digunez, ber-ritz Aretza-mendi inguruko jenti-llak ikusi omen zuten Kixmiren edo Kristoren ezaugarri bezala agertu zan laño argi hura, eta bereala ondoko trikuarri aundi ba-tean —Balenkalekun— sartu omen ziren: an omen daude ehortziak. Beste toki batzuetan digutenez, la-ñora ikusi zuten jentillak harpee-tan betiko sartu omen ziren (Ata-un, Ernani, e.a.). Guztiak ez ordea. Bat bederen mendiak beera jetxi omen zan Kixmiren jaiotza adie-raziaz. Ara or Goierriko Olentza-ro (edo Aretzako Iragarlea), na-hizta izen hoiek ez dire esaundan ageri.

Betherrin eta inguruko herri ba-tzuetan (Oyartzunen, Irunen, Be-ran), Olentzaro Gabongabea men-ditik, Jesus jaio dala adieraztera, datorren gizakia da: artzaiak bere eginbidez Aralarpean; nekazaria, ote-sorta bizkarrean eta igitai es-kuan daramazkiena, Berastegin, Larraunen, Leitzan, Lesakan, Ara-kilen; ikazkina, Oyartzunen, Do-nostiin eta Elduainen.

Ona emen zer abesten duten Oyartzungo gazteak:

"Olentzaro juantzaigu mendira lanera intentziarekin ikatz egitera; adittu duanean Jesus jaio dela lasterka etorri da parte ematera.

Olentzaro degu, dirudienez, Ara-larren, Ataunen, Seguran, Idiaz-a-balén, Zerainen, Urdiainen Erna-

nin, Aranon, Orozkon, e.a. entzun ditugun esaundetan ageri zaigun jentilla edo mairua —Kristoren iragarlea, alegia—: emen lenengo izan degun izperkaria edo "perio-dista" eta Euskalerrian lenengo misiolaria.

—oOo—

Izen horren babesean, edota be-rari itsasirik datorzigu beste esa-unda eta oikunde batzuek ere. Ona emen:

1) Itz orregaz urte-garai bat —Gabon eta bere ingurua— izen-tatzen degu. Esanai au ez da gaur-koa: Isasti lezoarrak, amazpiga-rren mendean zionez, Onenzaro deitzen omen zioten eskualde ar-ian Gabongabari (1).

2) Gabonetan —diotenez— ager-tu oi dan gizon begigorri, jale eta edale neurrigabea (Zarautzen, Oyartzunen eta Lizartzan); kez-utik sartu-ta sutondoan, edo Olen-tzaro-enborraren egalean, edota be-re ote sutuaren alboan (Beraste-gin eta Oyantzunetik diotenez) bere soina berotuaz egoten dana; ke-zuloak garbi ez ba-dire, etxekoak zigortzen dituna (Elduainen).

3) Gizaki onen lastozko iduria, Arakilen, Leitzan, Lesakan, Oyart-zunen eta Larraunen erabili oi dutena, eta azkenik (Lesakan) suaz erretzen dutena: aro edo urte-ga-raia alegia, gizakiz jantzia.

—oOo—

Garaiz, egitez eta tankeraz gi-zaki-antzeko urte-aro orren aideak dire Arabako Putierre, Amaritan, Garayoa, Gazeon, eta Onraiten Gabon-zarrez erre oi duten zagia —iragan den urtearen iduria—; Agurainen eta Alegrian erretzen duten Galerre eta Ganbo-Ulila-riko eta Argomanizgo Kalerre.

Gabonetan eta Gabonzarretan herri batzuetan erabili oi dituz-ten gizaiduriak —urtearen azken garaianak edo Olentzaroenak— or-dizat, sabelkotat eta agiztotat artu eta salatzea eta, azkenik, erre-tzea, urtegarai guztien iduriakin egin oi den jokua da. Iragan den aroa eta urtea etzaizkigu sekulan guk nai degun neurrian atseginga-rriz izaten.

Garai ortako suak eta erreketak erbesteko sinismen, ipui eta oikun-deekin ba-dute zerrikusi, batez ere indoeuropatarrekin. Indiako gogai eta esaunden arabera, urte-garai onen gertaera nagusiak argiaren pizkundea eta suaren eta eguzkia-ren sortzea edo itzulketa ziren, geien edatuak beintzat.

—oOo—

Gabonetako suak eta Gabonzu-zia elkarregaz dijoatz.

Gabonzuzia Gabongabaz Euska-lerriko etxe askotan sutan jarri oi duten sunbilla da. Ona emen bere izen batzuek:

Olentzaro-enborra, Oyartzunen, Onontzaro-mokorra, Larraunen, Gabonsubil, Anzuolan eta Aba-difion, Gabon-mukur, Bedian, Gabon-zuzi, Zegaman, Gabon, Trespuentesen, Porondoko, Aurgainen, Subilaro-egurra, Aezkoan, Suklaro-egurra, Saraitzun, Sukubela, Liginagan, Tuki, Urraulen.

Ezkizosen eta Elkanon iru sun-bil jartzen dituzte: bat Jainkoari, bestea Andre Mariari eta iruga-rrena etxekoai. Erason eta Araki-len gainera etxeko lagunei sunbil bana jarri oi die eta etxekoai bes-te bat. Beroi egiten dute Ultzurrun-eta Izalen.

Trespentesen jartzen zuten sun-billa idi-uztarde batek sartzen omen zuten sukaldean eta, urte guztian, bertan irauten omen zuan. Larraunen jartzen zutena Gabon-egunean eta Gabon-gabea sutan egoten zan; Llodioak eta Agura-ingoa, berriz, Urtezar edo Gabon-zar arte; Arratiakoa, Otxandiakoa eta Zaraitzuko, Gabon-gabea ba-karrik, Urraulen berea Tuki sutu-

rik edukitzen dute Erregenak arte.

Olaetan, Urtezar-gabea pago-sunbil bat pizten dute eta bere ondoan erretzen dute aurreko Ur-tezarrez piztu zutena.

—oOo—

Sunbil orrek, Gabon-gabaz edo Urtezarrez sutan egon dalako edo, indar berezia duela askok uste du-te. Oyartzunen bere sutan aparia egiten edo eratzen dute. Antzuolan eta Abadiñon ere berdin; gainera, apalondoa, etxeko danak bere in-guruan berotzen egon oi dire.

Elduainen, Gabongabaz, su aund-ia egiten dute sukaldean; beste-la Olentzaro, igitai bat eskuan, kezutolik beera jexten dala eta etxekoak iltzen dituala: ala diote.

Ultzurrunen sunbilla Salanton arte irauten zuten eta Salantonetan bere kez etxeko abereak lurrin-tzen zituzten.

Ezkizosen Jainkoarentzat Gabon-gabaz piztutako sunbilla, etxeko atalarrian jartzen dute Urteberri-z, edo beetela Salanton-egunez, eta bere gainetik etxeko aberei ibi-llerazi, ustez-eta, horren bidez, ur-te artan abereak ez direla ezbea-rrez hilko. Oitura bera zuten le-nago Oyartzunen eta Arakilen ere.

Agurainen sunbil horrek ekaitz gaiztoak aldentzeko indarra duela-ta, odei aserre bat alderatzen da-larik, berriro sutan jartzen dute.

Otxandion eta Arratian, zezena duten etxetako oitura bat haxe da: egur bi jartzen dituzte sutan Gabon-gabeko apalgaraiak; mutur banatatik erretzen dituzte zerbait; gero bietan luzeenari bere mutur erre pitza eta beste egurra pitza-turan zearka sartu; eta gurutze hori zezenaren ikulluan jarri. Ze-zenak ez omen du maminpartidu dalazko gaitzik urte guztian izan-go.

Erronkarin, gaberdiko meza-au-rretik, karriketan suak egin oi zi-tuzten.

Aezkoan sunbilla edo bere txin-garrak gordetzen dituzte. Bei bati errapea gogortzen ba-zaio, haien suak ematen duan kez lurrin-tzen diote.

Olaetan Urtezarrez, apalondoa, sunbilla sutatik ikullura eramaten dute eta bertan utzi, abereetatik gaitzak aldentu ditzan.

Amorebietan uste dutenez, erbi-fudeak ez die etxekoai kalterik egiten ezta beren aberei ere, bal-din Gabonetan sunbilla pizten ba-dute. Ez diote suari hiltzera uzten aug ortan; bestela etxekoan bat urte-barruan hilko ote dan bildur baitire.

Gabon-mukurra edo bere ikatza etxean ogordetzeko oitura dute Be-dian: berak etxea bedeinkatzen omen du-ta.

Liginagan Gabon-sunbilla ar-dia ume-uraxeak sorrerazten die-la uste dute.

Ibarrurin Gabon-gabaz suton-doan egiten dan autsa Doneztoan-egunean soroetara eramaten dute eta lurrean gurutzetara zabaldu, pixtiak akabatu ditzan.

Erason, bat hiltzen delarik, bere Gabon-sunbilla ondoan lagun jar-tzen diote.

—oOo—

Beraz Olentzaro-enborraren eza-guera edo esanaia Olentzaroren izena baño askoz geiago edatua da-go Euskalerrian.

Olentzaro ez da toki askotan aipa oi duten itza; bainan berari itsasirik dabilzan zenbait sinis-men eta oikunde (ez guztiak) nun-nahi ba-dire, nahiz Euskalerrian eta nahiz erbestean, batikbait in-doeuropatarren herrialdeetan.

Marseillan Calendau deitzen dio-te egur oni; Dauphinen, Chalen-dal; Frantziako herri askotan, Bû-che de Noël. Alemanian, Jakob Grimm'ek dionez, Weihnachtsfeuer edo gabon-sua eta gabon-sunbilla aspalditik ezagunak dire. Britani-aundian, Gabongabaz sutan jar-tzen duten sunbilla Yuleclog dei-tu oi diote, eta bere zati bat gorde urrengo urteko Gabonsunbilla piz-

teko. Eskandinabian, Britani-aun-dian bezelatsu, egin oi zuten. Le-tondarrak Bluku-wakkars "gabon-sunbil izenagaz ezagutzen dute Gabon-gaba. Yugoslabian Badnjak izeneko aritz-sunbilla erretzen du-te Gabon-gabaz. Indo-europatarrek beren sinismen eta esaundak oi-kunde hoién bidez adierazten diz-kigute: Eguzkia udazkenean itza-lera juana, orain Gabon-gabaz itzultzen asi beharra dela, ba-da-torkigula, argia berriro eldu za-i-gula, e.a.

—oOo—

Gure herri batzuetan —Biz-kaian, Gipuzkoa'ko eta Araba'ko zenbait auzunetan— ba-da Gabon-gabaz apalaurean ogiari gurutze bat egin eta ondoren kentzen zaion lenengo zatia urrengo Gabonak arte gordetzeko oikundea. Ogi hori ez dala luzintzen uste dute eta aberei amorrua sendatzen diela, baita itxaso aserreari eta ibaiaren uranbil aundiei ere. Hau ere Euro-pan zear toki askotan ageri dan oikundea da (2).

—oOo—

Urte-garai ontan —Gabonzarrez, urteberria asten den unean— urak ba-omen du indar berezia. Orre-gaitik erri batzuetan —Naparroan, batez ere— artzen dute iturrian eta etxera ekartzen, ustez-eta be-rarekin osasuna eta bakea eldu di-rela. Oikunde au ere ekainburuko suakin, zuziak eta gabon-ogiakin batera dabilena degu, toki askotan eta Europako beste toki askotan ezaguna (3).

—oOo—

Barandiaran'go Joxemiel

OHARRA

Joan zen alean, seigarren orrialdean «Euskera eta Nafarroa» lana firmarik gabe agertu zen.

Xabier Letek egina da.

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gainera esne putzuak, Oiek guztiak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

"SEBERO ALTUBE" IDAZTI SARIKETA

Antolatzaile: ARRASATEKO «DANOK» KULTUR TALDEA

OINARRIAK

1. Idazlan saio hau herri mailan izango da eta nahi duten pertsona guztiek parte har dezakete.
2. Idazlanak euskeraz izango dira.
3. Sariaketa honela banatuko da, idazlearen adinako arabera:
1go maila: 10 urte arte
Gaia: ARRASATE
2garren maila: 10etatik - 16 urte arte
Gaia: ARRASATEKO GAZTERIA
3garren maila: 16 urtetatik aurrera
Gaia: ARRASATE: KULTURA, GIZARTE, LANGILERIA... IKASTOLA...
4. Lanen zabalera:
1go maila: Mugagabeko luzera.
2garren maila: 2 orri gutxienez alde batetik eta makinaz idatzita
3garren maila: 3 orri gutxienez alde batetik eta makinaz idatzita
6 orri gehienez
5. Idatz-lanak, aurkezteko epea otsailaren 16an amaituko da.
6. Lanak eskutitz-azal itxi batetan bidaliko dira ezaugarri hauekin: Izen-abizenak, zuzenbidea eta adina, idazlanaren lema.
7. Otsailaren 23an, bilduko da, antolatzaileek izendatutako epai-mahaia, idazlanak azter ditzan.
8. *Sariak.*
1go mailan: 3 sari erregaluetan
2garren mailan: 3 sari erregaluetan
3garren mailan: 1go saria 3.000 pezeta
2garren saria 1.000 pezeta
3garren saria 1.000 pezeta
9. Idazlanak zuzenbide honetara bidaliko dira: DANOK, Resusta, 33 - MONDRAGON.
10. Epai-mahiaren erabakiak behin eta betikoak izango dira.
11. Araudi honetan aipatzen ez denik gertatuko balitz, antolatzaileek erabakiko lukete.

TXERTO Argitaldaria

1973 AN ABENDUAN AZALDUTAKO LIBURUAK

LOS PUEBLOS DEL NORTE

Bigarren argitaraldia. Zuzendua eta osatua.
JULIO CARO BAROJAK idatzia. — Argazkiz osatua.
Salneurria: 260 pezeta.

FIESTAS TRADICIONALES Y ROMERIAS DE GUIPUZCOA

Argazkiz osatua. Egilea: LUIS PEDRO PEÑA * SANTIAGO
Salneurria: 275 pezeta. Larruz: 400 pezeta.

HISTORIA DE LA REVOLUCION DE LAS PROVINCIAS VASCONGADAS Y NAVARRA (1833 - 1837)

FRANCISCO BACON da egilea. — Marrazkiz osatua
Salneurria: 150 pezeta.

ESTUDIOS VASCOS

JULIO CARO BAROJAK idatzia. — Argazkiz osatua.
Salneurria: 270 pezeta.

APELLIDOS VASCOS

Hirugarren argitaraldia
KOLDO MITXELENAK idatzia, zuzendua, osatua.
Salneurria: 275 pezeta.

Editorial TXERTO - Armerias Enparantzan, 4
Urrutizkiñak: 459757 - 419136 DONOSTIA

EUSKAL ANTZERKIA ERABERRITU BEHAR DUGU

Antzerkiari laster datorkiola heriotza aldarrikatzen duen antzerki-gilerik bada, European eta Ipar Ameriketako batik bat. Batzuen ustez, telebistaren eta zinearen nagusitzeak ekarriko dio heriotza antzerkiari. Beste batzuen iritziz bere zeregina, inoiz izan badu, galdu egin dateke.

Halere, urtero urtero sortzen dira talde berriak nahiz eta gehienetan denbora gutxi iraun bizirik. Iraupenik eza hau hortarako behar den dirurik ezagatik omen datorkie, «amateur» izatetik alegia. Bizitzarako behar den dirua, beste nonbait irabazi beharrak, sakabaztatzen du taldea.

Telebista eta zinea Estatuak eta dirudunek zaintzen dute beren zerbitzurako. Jendea loarrazten diote, jendea zorabiatzen eta lilluratzten, egiazko arazoez ohar ez dadin. Gizarte arazoak eta herri arazoak izkutaturik, denbora pasako batzuk azaltzen dizkigute. Agertzen dizkiguten gertaera latzak ere, gerratekoak adibidez, konponbiderik gabe eta bakoitzak zereginik ez balu bezala ematen dizkigute. Etsipenera bultzatzen gaituzte. «Nik ez dut errurik, nik ez dezaket ezer egin» pentsarazten digute.

Gaurko herri menperatuek antzerkian dakusate herriaren mintzabiderik hoberenetako bat. Antzerkia da hauentzat herria itsumen eta etsipenetik ateratzeko biderik onenetakoa.

1) Badakite, antzerkilariek bakarrik ez dutela egoera aldatuko, baina herriaren ezinbizia sala dezaketela pentsatzen dute.

2) Telebistakoen edo zinekoen eta hoiien ikusleen artean baino harreman errazagoak eta azkaragoak dira antzeslari eta ikusleen artean.

Gutxi batzuek bakarrik dute gaurko gizartearen lan sortzailean egiteko zoriona. Beste askok ez du ezer sortzen beren eguneroko lanean, tresna baten atal besterik ez dira eta. Bere ahalmenetatik ezer jartzen ez duen jende hau nola aterazi pasibitate hortatik gaueko antzerkiaren edo jaialdiaren bidez?

Hortarako Brecht-en ustetan, ez zaio utzi behar jendea bere eguneroko egoera eta bizitza ahazten. Bere sena maxiatzailea esnatu etz zorroztu behar zaio.

Meyerhold-ek, «ikusleak ez du ahaztu behar, ezta segundo batez ere, antzokian dagoela» dioenean, eta Etanislawski-k, «ikusleak antzokian dagoela ahaztu behar du» idazten duenean, ados direla pentsatzen dut. Hots, biek uste dute antzerkiaren ekintzak ez duela antzokian bikatu behar. Antzokiak, geure egoeraren kontzientzia hartuko dugun leku izan behar du.

Gaurko antzerki lanak, ez du hartzen helburu bezala, mundua eszena eramatea, ikusleari egia ematea. Nahaiago du ikusleak egia bilatzeko eran jartzea, antzokitik kanpora, denen artean, arazoen erantzuna aurkitzeko eran ipintzea. Honela idazten du Armand Gatti-k:

«Nik nahiago dut antzerkia askatasun bide bat bezala ikusi, eta ez bakarrik asmo oker eta zuzengabekieretatik askatuko gaituena, bai eta konformismo eta gure hillobi bihurtzen diren beste pentsaera batzuetatik ere askatuko gaituena».

Zer bide erabiltzen dute hortarako pentsaera hontako antzerkigileek? Adibidez, Genet-ek, ez du antzerkian gertatzen dena jarri nahi, guk gertatzen dela uste duguna baizik. Bere beltzak eta neska-meak gure beltz abanikatzaile eta «chachak» dira, guk geure inkonzientzia ditugun bezalakoak. Honen antzerkiaren helburua: gure irudimeneko komedia hau haustea.

Brecht-ek «eloignement» metodoa proposatu zuen.

«Ikuslea eta antzerkigilea ez zaizkio bata besteari hurbildu behar, urrutiratu baizik. Eta bakoitzak bere buruagandik ere urrutiratu egin behar luke. Bestela, buktu da zerbaitez jabetzeko beharrezkoa den beldurra eta ikara».

teke ikusi gabe uler. Hots, antzerkia ikusitakoan bakarrik jabetuko gara hitzen egiazko esanahiaz. Gainera, hitzak ez du antzerki naturalistan edo guk ezagutu dugun Euskal Herriko antzerkian zuen garrantzirik. Gogoan eduki, hortarako, zertan astintzen den batipat galbahea gaurregun. Eta hortik atera ondorioak.

Lehen bezala, gaur ere, antzerki bat idazten denean, antzesteko asmoz idazten da, baina antzerki ikusizuna ez da antzerkigilearen etxean moldatzen. Honek ez du idazten (eta idazten badu ere berdina zaio) Yon mutil haundia izango dela eta ezkerreko atetik sartuko dela. Mikel, eskuak poliki poliki mugituko dituela eta aurpegian tristura adieraziko duela. Hau guztia antzerki-zuzendariaren lana da. Honek aztertu eta ikusiko du beste antzeslariekin batera antzerki-idazkia. Eta honela erabaki ahal izango dute nola egin, nola erabili, zer kendu eta zer ingurumari edo giro txertatu eta abar.

Ezinezkoa da antzerki bat leku guztietarako idaztea, zerbait adierazi nahi badu behintzat. Bere kultura berezia du herri bakoitzak, gauzak ikusteko eta berauen esanahiaz jabetzeko era berezia.

Mozorro-jantziak, hitz-jokoak, ibilerak, musika, oiuh-jokoak —«environment»— «en arazoa aztertzean, oso beharrezkoa zaigu ikusleak kontuan edukitzea, beronen nungotasuna, kultura, egoera eta abar».

«Campesino» chicano antzerki taldea Frantziara etorri zenean, honela idatzi zuen kritikari batek:

«Gu antzerkitik eta bere zentzu sakonetik ere kanpoan geratzen gera. Kreatibidadea, argitasuna, efikazia onartzen ditugu eta ezin geureganatu ditzakegu, benetan ez ba-

gina bat etorriko antzerkiko egoeran bizi direnekin».

Alderantziz, kritikari hauek Parisen Brecht antzesterakoan Berliner Ensemble imitatzen dutela kexatzen dira. Oharño bat: «Guztiek zekiten «Campesino» nola sortua zen eta non eta zein egoeratan. Baita lan-oporrean zeuden nekazari-entzat antzesten zela ere. Baina hala eta guztiz ere ez zen ikuslearen baruraino sartu. Zergatik? Erantzun bezate klase bateko diren guztiak kultura bera dutela, esanaz dabilzenek».

4) Ez dut uste gaurko gure egoera azaltzen duen antzerki asko dagoenik Euskal Herrian. Bitartean, beharrezkoa zaigu itzulpenak egieta eta honerako moldatzea.

Bred and Puppet-koak, Bibliako zenbait gertaera antzesten zutenean, argi zegoen «beste zerbait» agertarazi nahi zutela. «Herriaren ibilera luzea, haragia aurkitu nahirik», Mundu guztiko zapalduen borroka adierazi nahi zuten. Amerikatar zapalduen borroka bereziki.

5) Antzerki teknika ere asko aldatu da. Eszena mugimenduan jartzen da, edo mekanismo batzuen bidez osorik aldatzen da, elektronika sartzen da, apainguriak segundoko batean aldatzen dira... Nondik atera hortarako behar den didua, zinearen antzera menpetasunean erori gabe? Horregatik, nere ustez eta oraingoan, euskal antzerkia pobrea izatea beharturik dago. Eta ez Grotowski-ren esanahian, askatasuna gorde nahi duelako baizik.

Labur: berritu beharrean aurkitzen gara euskal antzerkia. Beharrezkoa zaigu helbururik aldatu gabe traba guztiak menderatzea. Guk ere egin dezakegu, nere iritziz, beste zenbait herritan egin dutena.

Joxemari Arbelaiz

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

..Ez. FAGOR'ek

sukaldian

bergara

OMENALDI-ERAKUSKETA

Bergarako margolariek eratu. Abenduak 22-1974'ko ilbeltzaren 5 arte.
Casino Vergarés aretoa.
AZKARGORTA ETA KORTABARRIATAR FERNANDOren omenez.
30-V-19 — 15-III-73

ABENDUAK, 30

Margolari eta marrazki leiaketa, bi zatitan. Goizetik pintura gaia libre dutela.
Arratsaldeko 4terdietan, erriko pelota lekuan marrazki sariketa.

ABENDUAK, 31

Bizar-Zuri, Erregeen Aurrelariak, Bergarako kaletan zear egingo due beren ibilaldia, garaiz aditzen emango dan orduan, San Martin plazan geldituaz umeez Erregeeri idatzitako kartak biltzeko.

ILBELTZAK, 5

Arratsaldeko 7-etan Erregeek urtengo dira.

ILBELTZAK, 6

Eguardiko 12-tan, azken jaialdi ta sari banaketa. Marrazkir, Margolari, Idazketa ta Railleko irabazleeri.
Oarra: JUVENTUDES PARROQUIALES'eko Gabon otarra, Pinturas Zanguitu etxean dago jarria, Ariznoa kalean.

Aurten Fernando Azkargorta, alde egin zuen bizien mundutik, ain gizon jator eta maitagarri genduen Fernando.

Eriotz onekin, Bergarako margolariek maixu eta lagun jator bat galdu dute, ona emen guregana edlu dan egitarauan zer irakurtzen degun:

Aipamen goratuenak ezartzen dizkiote Gipuzkoako kritikarari esagunenak:

Vicente Cobrerros Uranga «Radio San Sebastián».

José Berrueto «Diario Vasco».

Luis M.ª Fdez. de Ortega «La Voz de España» Edioc. Alava.

J. Arremele «Unidad».

Genoveva Gaztaminza «La Voz de España».

Vicuña «La Voz de España». Carta de Vergara, 16-II-73.

J. M. Alvarez Emparanza. «La Voz de España» 16-III-73.

Bañan irakur dezagun nolako sentipenakin izadia maitatzen zuan;

emen dakarkigu bere irakurgai bat euskeratuta:

EUSKAL-PAISAJEAK...?

«—Izadia maite dugu.

Izadia ikustea, usnatzea, entzutea, beragan murgilduta bizi izatea maite dugu.

Eta izadiaren barnean ezin du unegan kanpotik, hurbiletik nahiz urrutik, bañan nola bait ere «gure» dugula bizi izaten ahalengintzen gara.

Horregatik, dagoan hortan ezin badugu, bere oroipena daramagu gurekin.

Oroipen horren indarrez udazkenean ebakitako garoaren «usaia» suma dezakegu, edo ta kotxorroaren burrunba «entzun».

Horrek zoriotsu egin gaitzakke, bainan... noiz arte?

Noiz arte joan ahal izango ote dugu hibai hartara makalen ostoparotasuna begitatzera... ur-laster gardena zehar hibaiondo garbia ikusi eta han, ur-lasterarentzat oztopo erorita dagoan zuhaitz zaharra babeslekuduala, gelditasunik geldinean, hamorrai bat barrandan dagokela igartzera?

Laister, aurki... ezin izango dugu. Noiznahi, gutxien uste dezagun, makaldi ostutsu horren tokian etxe itxusi bat ikusiko dugu, ke-jario.

Ixurki jaboitsuek, dariotela, haizea hats-eagrozle bihurtuko digute. Hibaia ez dagoke hibai, giza-ondakiñik erdeinagarrienak daramazkiten ur kiratsen erretan baino.

Hibai-ertzeko landare ahul-erikak, izenik gabeko eta... izen zehazdu hainbat zaborreriz, plastikuzko zakuondarren kolore askotako izar-izunez «apaindurik» agertuko zaizkigu.

Horregaitik, horretxegaitik pintatzen ditugu euskal-paisajeak».

Ona emen, irakurle, aurtengo gabonetako erri giroa, bañan ez uste

izan onekin amaitzen danik, tokia bagenu oraindik jarraituko genduke, tokia eta astia, danera ezinba eldu.

ERIOZTA

Gaur lurperatu da Alzelaitar Plorentzio.

San Pedro eleiz nagusian izan dira ill elizkizunak. Bere seme alabei, Errosario, Maritere eta Feliperi, ureg egiazko samin-agurra agertzen diegu. GB.

MENDIKOI

lezo

URA, URA!

Ez dakit zer gertatzen den, baina lehen uda minean bakarrik izaten ziren ur-eskasiak orain negu gorriraino zabaltu zaizkigu; gaueko hamaiketarik goizeko seietera etxetako iturriak lehor lehorrik egoten ohiturik daude eta zenbait etxetan hamairu egunetan gutxienez ez dute tantarik ere ixuri. Egoera honetan ezin dezakegu iraun, zernahi gaitz sor daiteke eta bere ondorioak ez lirake oso pozgarriak izango; ez da txantxetako gauza. Zirt edo zartz, zerbait egin beharra dago eta berehala.

Lehendabizi deposituak zirela, depositu berriak egin zirenean tuberiak gero, eta orain tuberiak berri direnean, zer? euria ez du oso ugari egin eta lehortea dugunik ezin esan.

Ez ote gera herriko errekek aldameneko herriei saltzen egindako pekatua pagatzen hasiak izango?

ARGIA

Nornahik daki argi gehiegirik ez dugula gure kale eta bideetan. Udal-etxeak ilunpe honetatik atera nahi gaituela dirudi eta herriko iluminazioa berritzeko (eta hobeago-tzeko, noski) konkursu bat konbokatua du. Ea, bada, argi berriak laster jartzen dizkiguten eta itsu itsuan ibiltzeari uzten diogun.

Ez dezagula «gure anaia» arabekin haserretzeko zoritxarrik izan, bestela, urik gabe geratu geran bezala, akabo gauez kaleak argiturik ikusteko gure esperantza.

KALE ETA BIDE

Kale konponketak aurrera doaz. San Juan kalean ari dira orain: pazientzia gutxiokoa guralako edo, lanak oso luze doazela iruditzen zaigu, premia larria ikusten dugulako nunbait. Beheko plazari laster tokatuko zaio txanda.

Baina zuloak aipatu nahi nituzke, batez ere. Altxatetik Jauregi-Alde pasa arteko partea lotsagarri dago, kaltetik atzera eta aurrera ibiltzen diren kamioiek izorratua, baina ondo izorratua, horretikane! Erabaki dedila, behingoz, Portuko Juntak ala Aiumtamentuak konpondu behar duten, baina, faborez, berehala.

Herria inguratzen duen probintziakamioari eta beraz bere ardura Diputazioak izan behar lukeanari ezin laudoriorik bota. Nik uste, Diputazioan badenik ere ez dakitela.

Azteko kamio horrek zuloak tapatu beste premiarik ere badu; Zubitxo kalearekin egiten duen bide-gurutzean «paso-cebra» delako bat, autoen abaila neurtzea eta gaizki aparkatzeagatik multak ematen hain iaioak diren aguziletako bat han jartzea behar beharrezko dira.

Bidebatez, Pasa i Donibonetik Errenteriara eta aldeaz aurretik ibiltzen den autobusari geltokiak ia noiz markatzen zaizkion, gaur egun geratzen den baino toki txarragorik ezin bait zaio aukeratu.

Eta noiz arraio markatuko da Altxatetik herriarako sarrera?; beste noibait aipatu izan du, baina alferrik; ezbeharririk nola gertatzen ez den harritzen nau, baina gertatuko denean?

LEZOKO EUSKAL KULTUR ASTEA

Lehenbizikoa, hain zuzen, abenduaren 18tik 22ra Ikastolak eratua. Antolatzaileek egin dituzten bueltak ez dira behatzekin kontatzekoak eta ezin dira nolanahi egin dituzten lan-orduak sinistu.

Programa osatu zen: hiru hitzaldi eta kanta-jaialdi bat; pelikula-

ren bat tartean sartzeko saiatu ziren, baina, makina egokirik ez zela-ta, ezin.

Kartelak berak nahiko komeria eman zuen, eta azkenik ezkerretik ebakia atera zen. Hitzalditarako ez zen baimenik lortu eta jaialdia salbatzeko egin-ahalak egin ziren.

Madrilen gertatutakoak zirela-ta, hiru dolu-egun agindu zirenean jaialdia egiteko esperantza guziak pikotara joan zitzaizkigun. Agintarien erabakia 22 eguerdian jakin zen, jaialdiaren egun berean: baimena eman zuten.

Kartelak kaletan eta inguruko herri guzietan zeuden, baina jendeak, normala den bezala, ez zela izango pentsatzen zuen. Azken orduan herrian propaganda zerbait egin zen.

Goiko Elizan izan zen jaialdia, gaueko 9etan. Hirurehun ta berrogeitamar bat entzule, gehienbat Lezo bertakoa; gazte asko. Sarre-ra hogeitamar pezeta eta bost duro gatzetxoentzat.

Kantari, Oskarbi, Pello eta Pantxo, Lurdes Iriondo eta Xabier Lete. Pello eta Pantxo ez ziren agertu. Beren hutsunea betetzea nahiko zaila zen baina ongi saiatu ziren bete nahiean gainontzekoak.

Aurkezleri ezin hobea: Xanti Zabala, Irunen bizi den lezoar bertolaria, hitz-lauz eta bertsoz ezin hobeki bete zuen bere lana.

Oskarbiok eman zioten hasera jaialdiari; Antton fatla bazitzaian ere, ohi bezala, ongi erakutsi ziguten beren balioa: kanta zaharrak, gabon kantak, berriak eta hainbeste gustatzen zaigun «Esperantzari leiho bat zabaltu omen diote», ifiakik hain dotore kantatua. Asko gustatu ziren eta musikaz jantziek ez zuten beren atsegina isildu nahi izan.

Lurdes eta Xabier artista sagatuak iruditu zitzaizkigun. Banaka eta elkarrekin ongi berotu zuten Goiko Elizako giro hotza: Lizardiren poemak, Beotibarko zelaian, Gaua, Uda, lanari eskainia, «Hala ere hau gure lurra da», «Euskara, jalgi hadi plazara».

Jendea kontentu atera zen. Lehenengo aldiz Lezon horrelako jaialdirik egiten zela eta lehenengoak bigarrena eskatzen du, bertsolariak eta beste zenbait saio ahaztu gabe.

Kultur Astea osorik egin ez bada ere, esan beharrik ez hurrengorako baimenen lortzeko bideak hobeto jakingo direla eta era berean Lezoko II Euskal Kultur Astea lehenbizikoa baino osatuagoa izango dela.

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

Zorionak antolatzaileei!

goiko eliz nagusiko organu-jolea); Etxeberria Joan Mari, Merdilegi basetxeko ugazaba, eta Arruti Maria, hau ere Merdilegi basetxeko etxekoandrea baina etxekonekoa, hots, aldameneko. Pello Ugalderen semea Martinek aldiz, kanpora du. Haiek, zeruko erpinetik ez gaituzte ahanztiko eta Ugaldek dagoen tokitik ere ez noski. Horrela dadila! Formosan mixiolari bizi dan Patxi Merdilegiokari (Etxeberria) eta euskaldun jarraitzen duanari, hemendikantxe gure samin agurrik minena. Honelako albisteak ipintzea ez dugu gogozkoa eta egia esan, gutxitan jarri ohi ditugu: gu ere urtetan aurrera goaz eta hala-koxe bildurra sartzen zaigu honelako gaiak ikuitzen ditugunean.

Ikastola aurrera doa: inguruan hodei beltzak indarka ibili dira baina ikastola lehenago baino erro sendagoarekin eta lehen baino indar gehiagoarekin aurrera doa. Zorionak! Batzordea berri berria dugu: zortzi dira irten direnak eta beste zortzi sartu direnak eta ez nolanahikoak alazankoa! Indarberritzea beharrezkoa izaten da eta berri hoiek indartuko ahal dute noski! Eta altzuma berriak sortzea pozgarri izaten zaigu. Aurrera! di-rela hilabete batzuk nire adiskide bizi bati inguratu nintzaion eta lanerako prest zegoela esan zidan: antzerki lanetan zerbait egingo lukeela alegia. Beroi laguntzeko prest inor balego, zuzendu dadila Sabin Mugika Ugalderena.

Hitz arrotzak edo Andoainen ez ezagunak:

Eri = Gaixo. Ugazaba = Nagusia. Samin agurra = Pésame. Hodei = Laino. Erro = Zuhaitz zainak.

Andoaingo hitz galduak:

Adaka egin = Acornear (Erde-raz). Adakaitz = Zuhaitzen karatxo. Zuhaitzen zauriatza (Cicatriz-erderaz). Zurrundu = Gogortu. (Rigido-erderaz). Zurialdi = Berriro adiskidetzea (Reconciliarse-erderaz).

BINGEN: TALDEKOA

mutriku

GABON JAIK

Igaro zaizkigu Gabon jaiak. Gabon giro beroan eta euskal giro eder batean, pozik, alai eta pake gozoan igaro ere, Gabon gauari berea emanaz.

Leengo oitura zaarri jarraituaz, Gabon egun goiz-goizetik GOIZEKO IZARRA ikastolako aurtxoak atera ziran kale guzietan zear Jesus Aurtxoaren Jaiotza berekin zutelarik, «Ator, ator mutil etxera» eta beste zenbait gabon-abesti goxo abestuz, erritar guzien biotz alaigarri. Talde mordoxka ederra aurtxo auek osatzen zutena, eta Gabon egun atsegiña berek eskeiñi zigutena.

Arratsean, aurreko urteetan oitu bezela, Olentzero taldea noiz aterako zen irrikitzen geundelarik, azken orduan jakin genuen, JAUJAKO abes-taldea ez zuela irtetzerik izan. Zergatik?... Tamalgarria benetan. Ala ere Gabon ez zuen bere kutsurik galdu, ez orixe; erriko bazkun, ardandegi eta kaleetan alakoxe bizitasun eta alaitasuna nabaitzen zan. Izan ere, Gabon gabak badu alakoxe giro berezi bat zaar eta gazte, guzien biotzak alaitzen dituen.

Onenbestez, amaiera eman genion 1973garrengo Eguberri jaiari.

PINTURA AGERKETA

Eguberri jaiak dirala eta, Margo-Erti Agerketa irikia du gure adiskide den Arizmendiarieta ta Bitxor margolari zintzo eta trebeak. Koronel Rubioren kalean iriki ere, Bar Jose Luisen jexkieran.

Bertan agertzen diran lanak, onak eta interesgarriak dirala esan dezakegu. Ondo baino obeto lortuak daudela, ezin uka.

Badu, bai, Bitxorrek margolari-tzako gaitasuna, badu bere nortasuna. Euskal-giroko ikuskizuna du gogoko, eta bere edertasunak tajuz azaltzen dizkigu. Azken garai aue-tan Gipuzkoa eta Bizkaiko errietan izan diran margolari-sariketan, leen eta bigarren sariak jasoak ditu, eta baita diru mordoxka bereganatu ere. Ori, ori Bitxor! Jarrai aurrera. Ikasbide ederra erritar margolari gazteentzako.

MENDIZALEEN BATZAR NAGUSIA

BURUMENDiko mendizaleak ilbeltzaren 16an, JAUJAKO aretoa eta gaueko 9 eta erditan, izango dute urteroko Batzar Nagusia. Batzar orretan azalduko dituzte urtean zear izan diran gora-beera guztiak. Liburu-agiriak irakurri, diru kontuak aztertu, urteko lanak agertu, aurrerantzerako asmo berriak azaldu, urteko ibilaldiaren egitaraua eratu, bakoitzaren iritziak azaldu eta abar... Azkenik, lendakari eta batzorde berria aukeratzea.

Ikus bezela, batzar onek badu bere garrantzia. Beraz BURUMENDiko mendizaleak, ilbeltzaren 16an, JAUJAN egingo dan batzarrerara arren baino arren azaldu zaitezte-la eskatzen zaizue.

Andonegi-tar Z.

hernani

GAU IKASTOLA

Hernaniko ikastolak antolatuta, kursillo bati hasera eman zioten, haurren gurasoei bereziki zuzendua. Euskara ikasteari eta lantzeari lau-rogeiren bat lagunak ekin diote eta asteartero izaten dute saioa Jon Onatibia Jauna maisu dutela.

Honela, ikastolako batzarretan euskara nagusituko dela uste dugu. Ikastolan ibilitako haurrek, euskara ikasiaz jarrai dezaten, badute ostiralero beste saio bat. Hamalau urte inguruko gaztetxoak ditugu, hiruzpalau arte ikastolatik irten ez geroztik erdal giroan ikasketak egin behar izan duen jendea. Ikastaroa ongi etorriko zaie, beraz.

ARRIBURNIKOAK

Arriburnikoek ere gogoz ekin diote euskal ikastaroari. Hogeita hamar haur alde batetik, berrogeita hamar gazte bestetik eta alfabetatzen ari diren beste hamalauak kontatuz, zerbait badelakoan gaude. Gure artean horrenbesteko kezka eta gogoa aspaldi honetan sumatu gabeak geunden. Ez da txantxetako lana. Lehenago izena emandakoek jarraitzen dute, eta berriro izen emandakoak ere badira. Gazte hauen lana alde batetik, ikastolarena gogoan hartuaz bestetik, gure herrian euskal giroa nagusituko den esperantzarik ez dugu galtzen. SATRUSTEGI EUSKALTZAINA

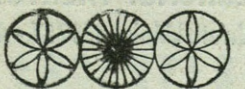
HERNANIN

Mendi-zaleen astea zela eta, Joxe M.ª Satrustegi euskaltzainak hitzaldi borobila eskaini zigun. Gaur gaurko arazoaz mintzo zitzaigun, gizona eta teknikaren arteko harremanetan teknika nagusituko ote zen, gizona menperatua ote dagoen, kezka azalduaz. Gazteen mendi zale-tasuna oso begi onez ikusten du, kontsumo gizarteari ihes egiteko primerako irtenbidea. Gaurko gizar-tean teknika da jainko eta dirua haren morroi, Satrustegiren hitzetan. Elkarriketan, zenbait gurasoren erdal jokabidea salatu zuen, gezurtitutzat bezala, erdera barra barra itzegiten dutela ikusirik.

AURTENGO JAIALDIAK

Beste urtetan bezela, gazteriak zuen Gabon eguneko Olentzero irteera; baserriz baserri eta zazpi-etan Hernaniko enparantzan zalpudi batetan herriko kaleetan zehar ibili ziren. Hala ere, gehiagorik antolatu zuten. Urte berri egunean goizeko seietatik aurrera enparantzan kokollo janaldia, alajaina, Adarra gailurrera iristekoak ziren denentzat. Mendi tontorrean, barru alde berotzeko ez zen salda be-roaren faltarik izan.

INAKI

abadiano

Gerediaga elkarteak antolatuturik meza bat egonen da hil honen 30-ean Gerediagako San Salvador ermitan; Abadianoko lurraldeetan aurkitzen den ermita honen aurrean dagoen 12 harrietan batzar-izen eskualdeko elizateetako ordezkariak heuren auziak konpon-tzen.

Esandako igande horretan ere, uste dugu eskualdeko ordezkariak eta gehiago bilduko direla, baina ez lehengokoak bezala hauri bat konpontzera, oraingo izurtzako Mikel Jaio ordezkari gaztearen oromenez meza bat eskaintzera bai-zik.

Lehen ere aipatu nuen, Izurtza-ko ordezkari honek berebilaz Zoio-ala, ixtripu baten galdu zuela bi-zia.

—oOo—

Urtero bezala Gerediagatarrok, aurtun Urtarrilaren 20an batzartu-ko dira Batzar Nagusian, urtearen buruan egin dituzten ekintzen azal-pena bazkideei egitera, eskas an-tolatu eta egon direnen hutsen kri-tika egitera eta ordezkari berri ba-tzuk aukeratzera.

Elkarteak bide ibiliaren haserre eta garrazkeriak ezagutzen ditu baina iragango ur lodiak baretzen ari diren antza nabari lei. Uholde larriak ez dira alftako eta gehiago esango nuke, ez daitezela falta izan zeren nire ustez heurak izan dira bizi eta iraupen nahiaren frogarik argiena.

Ezer egiten ez dutenei zer kri-tikatu? Askotan pentsatu dut; hauek, ezer egiten ez dutenek har-tu behar luketela beren nagia- gure kritikarik gogorrena baina... Ekintzaileek, bidean doazene- kute arrixkua eta kritika beharrezko, baita laguntza ere, uholde haun- diegiak ez ditza irentsi.

ARO

elgoibar

EUSKAL KURSILOAK

Hasiak dira euskal kurtsiloak. Nahiko gazte eta zahar bildu da bertan. Bero-bero dakusat zenbait ikasle, eta honenbestean maisuak. Eskertu beharrean aukitzen gara hauen laguntza. Emilio, Antton, Alfontso eta Andresek atera berria dute euskal maisu titulua eta atera berria dutela, gasolinarekin edo ga-be berehala martxan jarri dira. Eskerrak beraz.

IKASTOLAKO BATZARRA

Duela hiruren bat egun, Ikasto-lakoek batzar bat eratu dute. Ber-tan zenbait diru kontu agertu eta argitu da. Bertara joan diren gu-rasoei oso ondo erantzun diete Ikastolaren beharrei. Ikusten du-gunez, oraindik ere bizi da zenbait elgoibartar.

RAMON MUXIKA

Ramonek irabazi berria du Arra-saten eratu den ipuin sariketa bat. Han ginen beste zenbait ere bai-nan egia esan, oso ona derizkiot Ramonen ipuin honi. Ramonek ima-jinazio handia du. Inork ez gene-klen idazle hoen berri, bai-an ongi arakutsi digu ona dela. Lastima Ramonen ipuina gaztelaniaz zela. Zorionak. Uste dut urrengoan ho-beto eta Euskaraz eginen duzula. Hori duzu nire gabon saria. Ea ba Ramon!

ELGOIBARKO ARTISTAK

Entzun dudanez hiruzpalau gazte, pintura ikasteko prest elkartu dira. Noiz behinka kuadroren bat egi-teko asmotan. Aurrera zuen aha-le-gin hasi berri honetan.

BERRIZ ERE BIKOTEA ALBISTE

J. Alberto eta Pake ezkondu-be-riak, Erroman izan ondoren, berriz ere etxen ditugu. Erroman ikaske-tak utzita gure albora dotoz ga-bonak pasatze aldera. Hauxe berri pozkarria guretzat!

OLASO

zestoa

IKASTOLA GIROAN

Aurtengo urtea ere badoakigu eta oraintxe da garaia urte zahar hau aztertzeke.

Guk herri giro eta kulturgintza aldetik zerbaite ikusiko dugu, nahiz eta gai hauetarako «urtea» edo haroa oraindik ez bukatu, udazke-nean hasi eta udarekin bukatzen dela esan bait daiteke. Baina, ha-lare, egutegia azkeneko orrietara iristen ari zaigun honetan ez zaigu batere gaizki etorriko zenbait go-goeta.

Herri giro honetan gure Ikasto-larekin nahiko buruhauste dugula dirudi azken hil honetan burutu diren jaialdi, zozketa e.a. ikuskizu-nei begira bagazozkie bederen.

Horrela abenduren bian, igande eguerdian, ikastolako umeek eska-initako jaialdi paregabea ikusi ahal izan genuen Elizondo Zinemari. Txal-logarria benetan ikastolako haur, andereño, guraso eta beste guz-tien lana. Honelako jaialdiak behar ditugu hots, ikastolaren erro-erro-tik irrendakoak herriak ikus dezan ikastolaren zenbait atal eta agian baita beste ikastetxeetatik zenbait berezitasun ere. Aurrera bada!

Hurrengo larunbatean, hilaren 15-ean alegia, beste jaialdi bat ere ukan genuen areto berean. Orain-goia adinekoak eskainia izan zan, baina, dirudieez, hauek ere ez di-tugu ikastola girotik at dabilta-nak: OSKARBI talde ezagunak es-kaini zigun abesti saioa. Hutsaren truke eskaini ere pasaitar gazte trebeak ikastolaren alde.

«Nazioko zozketa» dela bide ate-ratuko txartelen bidez ere ari di-ra, buru eta hanka, diru apur bat atera nahiaz Ikastolaren diru pre-miak gainditu nahirik.

Lerro hauek argitaratzerako be-re zeregina beteaz izanen du nos-ki, baina dagoeneko, Gabon arra-tserako Olentzero antolatzen ha-siak dira. Hemen ere (nola ez!) ikastolaren diru beharrei lagundu nahirik.

Beraz, leku guztietan, lelo ber-dina dugu: Ikastolaren diru falta.

Dirudienez gure kulturgintza eta herrigintzaren ardatza Ikastola da. Izan ere, Ikastola indartzea behar-beharrezko zaigu, biharko gizarte euskaldunari begiratzu gero.

Agian, egokiagoak lirakte beste bide batzuk behar hauek betetze-ko, baina...

Beraz urte honi zukuak atera na-hirik edo, bateratsu antolatutako jaialdi, zozketa e.a. izan dira. Nere uestez hobe litzateke urtean zehar eta ugariago antolatzea eta ez ikas-tola bide bakar bezala hartuta bes-te gehiago ere bai bait ditugu: jakintza aste, alfabetatze, langile egoera e.a.

Egokia izanen litzateke datorren urterako zenbait programa edo egi-tarau moldatzea, zehatz-mehatz ez bada ere. Horretarako guztiok batu eta aurrera egin behar dugu.

Ea, datorren urtea hobeaz izaten dugun!... Eta hori geure esku da-dukagu nahi badugu.

ERTXIN-HARRI

zeanuri

ERREGE EGUNEKO JAIA

Urte geienetan bezala aurtun ere Zeanurin jaialditxo bat ospatuko da. Baiñan uste dot aurtun beste batzutan baiño garrantzi aundiagoa daukala; alde batetik, ikastolaren alde egiten dalako eta ez Zeanuri-koaren alde bakarrik, Arratiko ikas-tola guztiaren alde baizik; eta bes-te alde batetik, ikusten dogulako, Arrati osoa batu egin dala ain ga-r-rantzi aundioko gauza baterako, ze Euskal Errian uste dot etorkizuna ikastoletan dagoela eta euskera ba-rik Euskal Erririk ez dago, naiz eta beste batzuk beste modu batera ikusi gauzak. Aalegindu gaitezen ba, umeak ikastoletara bialtzen eta geure artean beti euskeraz itzegi-ten.

Jaialdia, uste dot, gaur egun lei-keen onenetarikoa dala. Emen izan-

go ditugu bertsolariak, abeslariak, antzerki labor bat eta baita txis-tularik be. Bertsolarien artean, gaur egunean Euskal Errian dagoen onenetarikoa bi: Lopategi eta Azpi-llaga. Uste dot naikoa dala euren izenak aipatzea, zer goi-maillako jaialdia dan ikusteko. Abeslariak be oso onak eta ezagunak, ze nork ez dau ezagutzen gaur Euskal Errian zear Arratiko «Oiertzunak»? Uste dot Bizkaian asi eta Zubero-ra arte danak ezagutzen dabela tal-de jator au. Baita Zeanuriko etor-kizuna abeslarietan: Gontzal Men-dibil. Mutil gazte au asi berria do-gu abeslari bezala, ze amazpi urte bakarrik dauko, baiña naiz eta asi berria izan, ainbat txapelketa-tan azkonengo ordurarte eidu da, adibidez Portugaleten eta aurtun «Festival del Abra» eta Durangon eta abar.

Eta azkenik, arratiarrok, naiz eta edozein tokitan euskal jai bat os-patzeko bertago izan, jaialdiari usain gozoago bat emoteke, Lurdes Iriondo eta Xabier Lete emen izan-go dira. Uste dot naikoa dala eu-ren izena eta geiago esan bearrik be ez dagoela.

Antzerki labor bat be izango da, Zeanuriko gazteek atonduta. Eta, azkenik, euskal jai batean ezin fal-ta ditezkeen txistulariak erriko txistulariak, Joxe Felix Zamakona euren buru dala. Ikusten dozuen legez jaialdi au gorengo maillakoa da edozein tokitan. Eta zer elburu duan ikusirik, Arratiko ikastolari laguntzea, ain zuzen, uste dot aale-ginduko zaretela arratiar guztiok etortzen; Euskal Erri guztiok jen-tea ere onartua izango da. Jaiak arratsaldeko bostetan asten da goi-ko elizan.

SABIN

ondarru

TELEFONU AUTOMATIKU

Guk bat eta bestia esaten doguz baiña Ondarrun Telefonu automa-tiku ba daukagu beintzat. Barre egiten geuntzan guk Kantxoepoko kalia idegi ebelako; baiña, zeozet-ako idegi eben. Eta automatiku ori ederto asi jaku puntzionaten. Telefonu etxietan daukazenei ba-teko iru igo dautsie illeko telefonu eukitia. Eta ori dana saleurriak eta abar jasotea debekanta dauala. Li-bre ixan balitz eztakigu nun geldi-tuko ziran gure Telefonikako jau-nak. Gitxienez Martera igoko eben. eta telefonista gajauk barriz duan ez bestean biarra egin bear, eta kanean noz legako bildurrez. Ori be eztago ondo, ez gitxiarikpe.

IBERDUEROKO POSTEAK

Lengo batean, Iberduerokoak Sal-dupeko kanpo egalean eukiezan lu-seletrikako posteak ziriata ta, bon-ba askorik ez eguala Oniarrun bota genduen. Danok da kigun lez esae-ra bat baiño etzan izan. Eta esan-ten dabena olangorik ez dauala egiten. Alan be, gure Iberduero-koak, bildurtu edo egin ziran eta, orra, an egoazan poste biak kendu dabaz, eta traktorra biarran asi da barriz. Baiña, traktor bakarrak an egin bear dan biar guztia egin bear badau, datorren urteko Go-bonakpe elduko diriala diño nire aititak. Eta, ez nire aitita gorae-tarren, baiña olangotan ez da ma-kala igarten. Gorputz eta arima mutillak erria giratearren jardutea alperrik izango dogu, zeredozer as-maten ezpadozu lenbail ariñen zel-lai barria Aurreratarrei ez bayeke egiten. Mutillak merezi dabela us-te dau gure aititak.

ARRANTZALEAK

Aprika aldetik ebiltzan bajurako arrantzaleak etxeratu dira. Batzuk polito eratu dirala entzun dogu. Eta beste batzuk ez. Ori betikoa dogu, eta nire aititak uste dabe-nez, arrainak egiteko makina bar-rririk asmaten ez daben bitartian, emendik aurrera be arrantzaliak olan jarraituko dabela. Errexena egin ebela ontziedako makina eta trepetxo barriak asmatu ebenak. Aurrerabidea ekarri ebelakuan atze-rapena ekarri ei eben. Eta eskerrak, nire aititaren gazte denborako amuzko legatz arrapaten zeezer ira-bazten daben, bestelarik, onekero

amailatxuaoa okertuta geratuko ei ziran. Eta gero, arrantzaliak ondo bizi dirala uste dabe askok.

GABON JAIK

Gabon-jai tristeak ixan doguz aurtun. Kaletan baitzat ez dogu beste urtetan entzuten oituak gar-ren kantu eta txistu soñu ederrik entzun beintzat. Guri esan deus-kuenez, debekatu egin ei eben al-draten kalera kantuz urtetea. Alan be «Cenezar»ra eta beste dantza tokiotara aldratan joatea libre ei egoan.

Olan gara gu. Bateko bat dala eta besteko bestia, makalenai beti zigorra. Erriko oitura zaar eta ja-torrai kakoak jarri, eta zera, gauer-ditiko asiera daben dantza leku zi-kiñai errestasunak emon.

Gero esango dogu gazteak txar-rak dirala. Bide onetan ibilteko aukerarik ez bayake emoten, ze izango dogu biarko Ondarru?

MIRENTXU.

azpeitia

JOXE LUIS LIZUNDIA UROLALDEAN

Abenduaren 12 eta 14an, Lizun-dia euskaltzainak bi hitzaldi bikain egin zizkigun. Aipaturiko bi hitzal-dion aztergailu Euskal Herriaren geografia zuen; eta Lizundiak mal-suki eta trebe aztertu ere egin zuen.

Lehenengo egunean Euskal Ere-muaren zabalera zaharra azaldu zi-gun. Beste adibide askoren artean, Aragoitako lurraldetan zehar arkitzen diren aztarrenak aipatu zizkigun, Aingeru Irigarayek aikitut zuen do-kumentuari garrantzi handia ema-naz. Euskal leinuaren lurraldeak ager-tu zizkigun ondoren. Leinu bakoit-zaren xehetasunak ematearren, euskalkien berezitasunak jorratu zituen.

Herrialdeen banaketan, Diozesis zaharrak garrantzi handia zutela zekusan. Hauetxe ziren aipatu Diozisiak: Iruñea, Baiona, Oloru, Armentia-Kalagurri, Oka-Valpuesta eta Akizekoa. Hitzaldiaren beste zati sakon bat, Iruñeko Erresuma zahararen aztertzea izan zen. Li-zundia euskaltzainak, hamalau he-rrialdeen izenak eman zizkigun, Iruñeko Erresumaren altxotik ba-non banan aldunduak!

Bigarren egunerako eskema lu-zeegia gelditu zitzaion, zenbait zati halabeharrez labor pasa zuen. Hi-tzaldi honetan Euskal Herriaren es-kualdeak arakatu zituen, Gipuzkoa, Araba eta Bizkaia batipat.

Hitzaldi aberatsak bi egunota-koak. Entzuleok pozik atera ginen ikasi berri genituen arloak komen-tatuz. Lizundiaren lan hau, Jakin Argitaldariai aurki argitara eman-go du. Kulturaren baitan onik fran-ko egingo duela uste dugu.

Hitzemandako egunerako, zuzen eta zintzo, aurrez eskemak Igorri-rik, etorri zitzaigun Lizundia jauna. Honela, entzule bakoitzak, gaiari ari aritit jarraitu zion.

MENDIZALEAK AURRERA

Abenduaren 16an, «Lagun Onak» mendi bazkunak soziedade berria-ren atea zabaldu zituen. Bilkura toki berri hau Eleiz kalean egin dute. Mendizalaen Elkarte honek, gaurdantik bostehunen bat bazkide du. Urtean zehar egitarau sendo bat eratzen dute, bazterrik bazter amaika mendi ibilera antolatzen di-tuzte. Beharrezko zuten noski gisa honetako areto mardul bat. Beste herrietatik etorri ohi diren mendi-zaleak, askotan noraezean ikusi ohi ditugu; baina orain Azpeitian badute non kokatu, beren giro eta beren adiskideen inguruan.

Mendizaleek lehendakari parega-be bat dute buru: Kepa Ibarzabal langile nekagaitza. Beronen ingu-ruan arretaz egin dute lan gainon-tzeko guztiak. Zorionak!

AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA

Kutxa honek ere Abenduaren 17-an bedeinkatu zuen bere bulego berria. Oraingo hau Plaza-Nagusiko arkupetan dute. On Lorenzo Zu-beldia apaiz jatorrak bedeinkatu zituen gela berriak.

Langile biziak ditugu Kutxa ho-netako mutillak, kultur arazoetan murgilduak eta edozein ekintzatan parte hartzeko beti gertu daude-nak. Kutxa honetako ataria sarritan ikusten dugu herriko oroiarri hor-niturik, azpeitiar guztion atseginga-ri. Maiz laguntzen dute hitzaldi eta gainontzeko ekintzak antola-tzen. Adibidez, aipa ditzagun duela urte bete ospatu ziren Urola iba-rreko Biltzarrak, Aitonena, langile jubilatuen aretoa, Artetxeri eska-ritako omenaldia etab.

Inagurazioko egun berean, Herri guztiak ikus zezan, Baroja anaien «Nafarroa, Lau Aroak» filma eka-ri zuten.

Ekin eta Jarrai!

ANATSAN

irakurleak

mintzo

ZERUKO ARGIAren 563ga-rran alean «Emakumeaz» ize-neko idazlana irakurri duan emakume bat naiz eta, hain zuzen, lan horretan esanda-koetz bat ez natorrelako idaz-ten ditut lerro hauek.

Alde batetik, emakumearen egoera desegokia, kapitalis-moaren errutzat jotzen da. Nik uste, kapitalismoa sortu baiño lehen eta kapitalismo-aren mende bizi ez diren herrialdeetan eta emakume-aren egoera ez dala bikaña. Beraz, nere galdera hau li-tzateke: Emakumearen ego-era hau ez ote da zibiliza-zioak berak sortua?

Bestalde, badirudi artikulu horretan konponbidea, emakumearen lanari aldaketa-ba-lorea ematean jartzen dela. Hortaz zer esan nahi da, edo-zein emakume, edo emaku-me gehienek, etxetik kanpo-ra lanean jartzearekin «pro-mozionatuak» lira k e t e l a ? Emakumearen lana industri-produzioari lotu behar zaio, egia da, baina hori eginik ere, oraindik haseran giña-ke. Izan ere, industri-produ-zio horri loturik dauden gi-zon langile asko, etxean di-harduen emakumeak baino egoera hobean ote dago?

Nere uestez arazoaren ka-koa beste hau da: Emaku-meak, pertsona danez, osa-tua, heldua, bere buruaren jabe izateko egokierarik ba ote du gaurko munduan? Ez. Baina kontuz, hortik aurrera. Berak izan behar baitu hau-rran ama. Ama eta langile izatea ez da gauza ona izan-go emakume guztientzat. Etxean bakarrik gelditzea edo lantokiko buruhausteaz bakarrik arduratzea ere ez. Orduan zer? Gauza bat, ba-tez ere: Emakumeari aukera batzuk eskaintzen dizkio bi-zitzak eta aukera horien ar-tean bera erabakia hartzeko moduan jartzen ez dugun bi-tartean, ez dugu ezer egin. Edo ama, edo ama-langile edo langile soil edo ama-etxeakoandre edo ezkonje izatea aukeratzeko gauza izan behar du emakumeak, pertsona baita. Pertsona mailan behar du gizonezko-ekin berdintasuna. Horrega-tik ezin zaizkio lan eskase-nak ezarri, jornal eskasagoak ordaindu, edozein aitzekiaz bere eskubideak kendu, pro-fesio-ikaskintzak ukatu.

Oso zaila da neretzat bi hitzetan dana esatea. Gai honek lan ugariago merezi dituela uste dut, eta bihotzez eskatzen diot lehen idatzi duen emakume talde horri, jarraitzeko bide hortatik eta gehiago idazteko.

Donostia
M.L.S.

Itsasontzien gorabeherak

Ontziaren estabildadea

olatuak saiheska

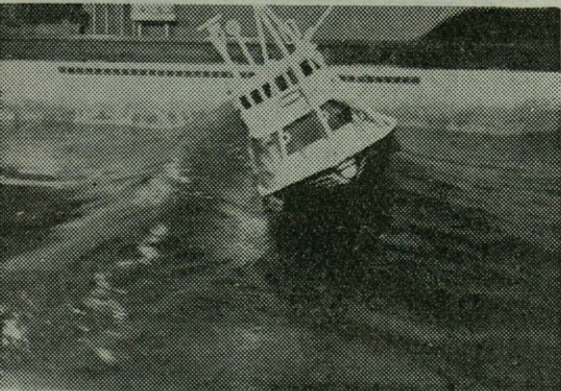
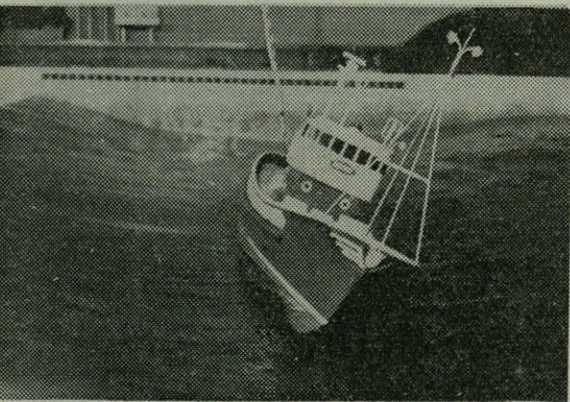
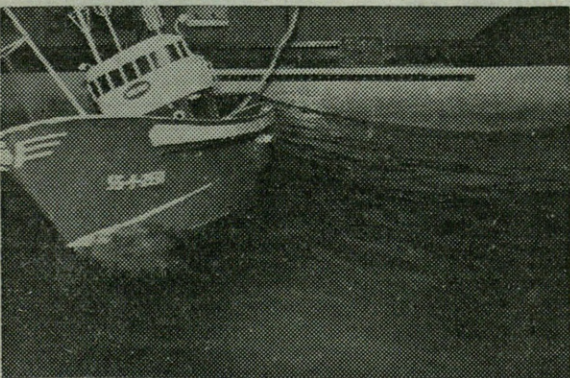
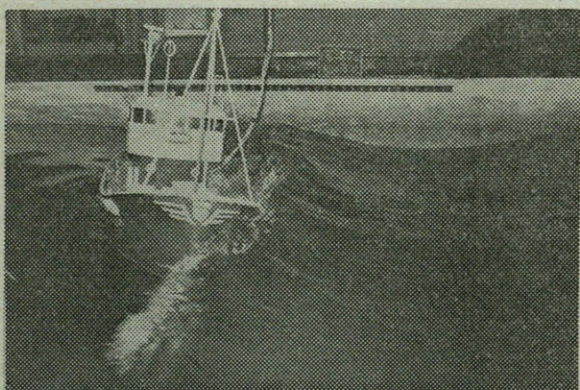
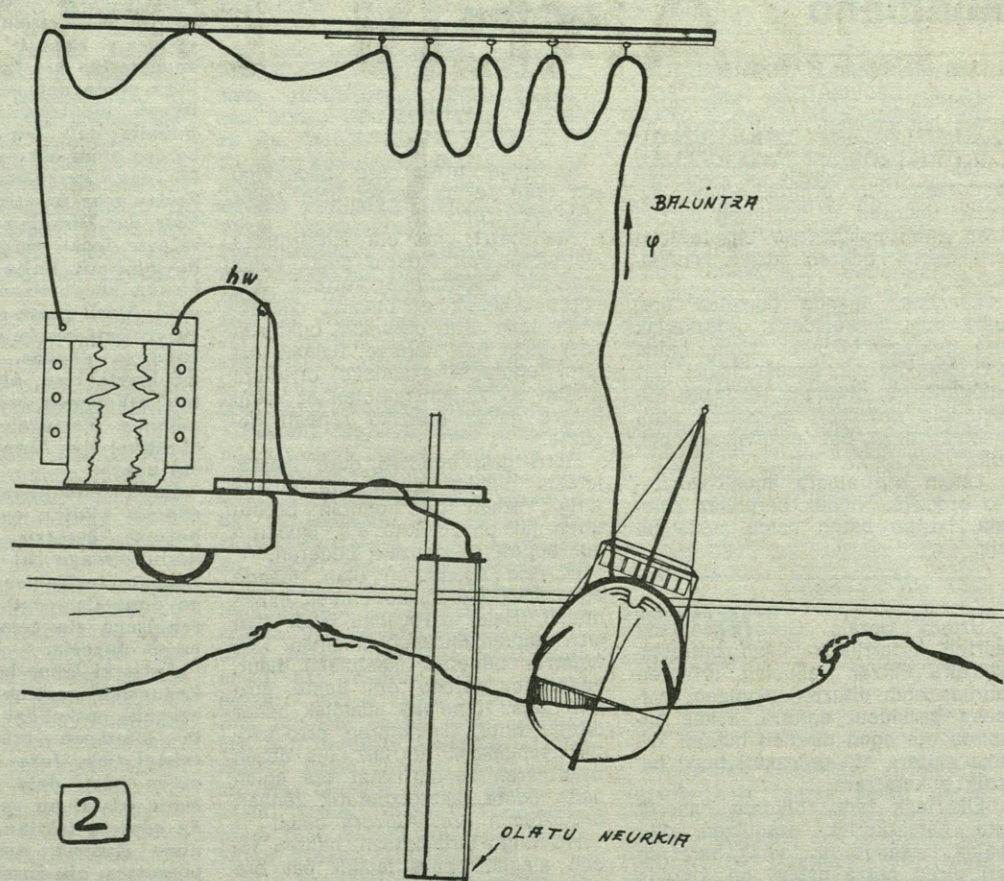
jotzen diotenean

Itsasoan dabilzanek, ondo daki-te, zenbat arrisku igarotzen duen itsasontziak. Okerrena da, zoritxarrez, zenbaitetan ontziak ez duela irausten, eta betirako ondoa jotzen duela.

Nolapait, ontzigintzan gabiltzanok, erantzukizun aundia dugu ontzi bat galtzen denean, ontziarekin

batera gizon asko galtzen baita. Horregatik, lan asko egin da eta egiten ari da estabildadeari buruz, ontzi sendagoak egiten lagunduko digun jakintza hori sortu nahiaz.

Arriskurik aundiena, arrantzako ontziak dute; alde batetik txikiak direlako eta bestetik, beren zama

itsasoan bertan sartzen dutelako. Arrantzako ontziak ditugu ugarinak Euskal Errian, eta horregatik, gure bizitzarako garrantzi aundi-koak, gure senide askoren bizimodu baitira.

Ahal eta zuzenen abiatzeko asmotan, asteko, galdera hau egin diot neure buruari: zergatik eta nola egiten dute tirabira arrantzako ontziek? Ontzia uretan irauliko da baldin eta indar batek iraultzen badu, indar iraultzaile bat garaile irtetzen bazaio elkar borrokan.

Indar hauek ezagutzeko, neurriak artu behar dira eta karkuloak egin. Egiatzko ontzietan ere ar daitezke neurriak, baiña, azkenetara jo nahi badugu, obe da irudi edo maketa batekin saiateraz bere neurriko olatuak sortaraziz; maketa putzura joaten bada, deus gutxi galtzen da.

Argazkietan duzue lantxo hau egiteko erabili dudan irudia. Luzeroan metro t'erdi du, eta gainontzeko neurriak ZERUKO ARGIAko 539 eta 540 aleetan arkituko ditu nahi duenak. Ontzia, Ondarrabiko bat da, «Goiz-Argi» izenekoa. Luzeroan 18,85 metro da.

ONTZIAREN BALANTZAK

Ontzi batek egiten dituen balantzak, aundiak ala txikiak izan daitezke, biziak ala motelak. Balantza aundiak dabilzkian ontziak, indar iraultzailearen lanak adierazten ditu, eta zenbat eta aundiagoak balantzak, orduan eta aundiagoa arriskua ere.

Balantzaren bizitasun edo motelatasunak ordea, ontziaren estabildadearen ezaugarri ditugu, hau da, ontzia zuzentzen edo altxatzen duen indarren neurria. Zenbat eta estabildade gehiago ontziak, orduan eta balantza biziagoak egingo ditu. Balantzak motelak badira berriz, ontzi horrek estabildade gutxi du.

LAN BIDEA

Lehen aipatutako maketari, balantzak neurtzeko tresna elektroni-

ko bat ipini nion barruan. Olatuak nautzeko berriz, beste atxamarta bat jarri nuen parean. Bi neurri hauekin, neurriak proportzioan paporean idatzita gelditzen ziran, bigarren marrazkian ikus ahal izango duzue.

Aseran, maketa, kasko utsa zen. Estabildadea aldatzeko pixu bat zeraman eta pixu hau aldatuz, nahi aintesteko estabildadea edo nahi ainiako balantza-bizitasuna jar daiteke.

Kasko utsa izanik (ez kubiarta, ez puentetik), iru edo lau olatuak jotzen zutenean, sartzen zitzaien ura bertan geratzen zen, beheko aldean.

Olatuak beti berdiñak ziren: lehenengo bi edo iru olatu 1-1,5 metrotakoak. Gero beste bi edo iru 2,5 eta 3 metrotakoak (alaberan) eta gero ur leuna. Honekin itsasgolpearen kopia egiten zen.

Lehenengo saiotan ontziak balantza azkarrak egiten zituen —estabildade aundia zuen— eta sendo zebilen olatuetan. Gero, barruan zeraman pixua igo eta balantza motelagoak egiten zituen, baiña, oraindik sendoa zen. Horrela, piskanaka estabildadea jetsi egin zitzaien, balantzak 14 segundotako ritmoa artu bitartean. Hala ere, ontziak, eusten zion. Azkeneko saiotan, amar-amalau tonelada ur sartzen ziran ontzian (neurriak ematerakoan, beti egiatzko ontziez mintzatu ohi da).

ONTZIA NOLA TIRABIRATZEN DEN

Kasko utseko saiokak bukatu eta gero, kubiarta eta puentea egin zitzaizkion maketari. Baita biberoak ere: iru aurrean eta bi atzean.

Horrela apainguta, ontzia berriz ere olatuetan ibilli zen. Olatuak berdiñak ziren, eta lehen bezala, ontzia sendo zebilela ikustean, estabildade piska bat kentzen zitzaien.

Azkenean, ontzitzoak, tirabira egin zuen eta ondora joan izango zen ez bagenu artu izan. Orduan ateratako argazkiak eta paperetan idatzitako neurriek azaltzen digute zergatik irauli zen.

Irugarren marrazkian, ikus daiteke, olatu batek ontziaren kubiarta gailera nola ura botatzen duen. Ontziak badu kaiola gaillean, ur hori berriz itsasora botatzeko zolua; baiña ontziak estabildade gutxi badu, balantzak motelak dira eta alde batera makurtuta gelditzen da, kubiartan daukan uraren indarra ezin jasorik. Honelako zorrian, beste olatu batek erraz iraultzen du ontzia.

Obeto uler zedin, argazki batzuk egin ziren, bai eta saiaketak filmatu ere. Azkeneko argazkia, irauli baiño segundo bat lehenago artua da; balantzaorritmoa 9,5 segundotakoa zenean gertatu zen hau.

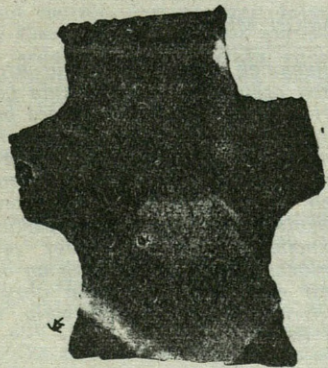
ZER IKAS

Lan hau laburra da. Biberoak beteta ere egin zen beste saiorki. Labur eta guzti, gaurko hontatik zer ikasia atera dezakegu:

—Garrantzi aundikoa da kubiartaren gaillean gelditzen den ura erraz ustu dedin. Hortarako, oraingo zoluei ondo egindako ate batzuekin lagundu egin beharko litzateke.

—«Goiz-Argi»-ren antzeko ontziak, sei-zazpi segundotako balantzakin ere, sendo ibilliko lirateke olatuetan. Arrisku aundian ordea, bederatzi-amar segundotako balantzakin.

E. LEKUONA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

ELIZAREN BERRI KONKORDATOA

GIZA ESKUBIDEEN DEKLARAZIO OROKORRAREN 25. URTEBURUA

Delako Deklarazio hori Parisien onartu zuen ONU-ren Batzar Nagusiak 1948ko Abenduaren 10ean, 48 boto alde eta 8 txuri.

Ez zen nazioarteko lege indarrezko erabaki bat, asmo soil bat baizik. Helburu bezala proposatu zen, eta ondorengo urteetan hartuko ziren erabaki konkretuak.

Erabaki horiek, "nazioarteko itunak" izanzen ziren, Estatuari legebidezko betebeharrak ezarriaz.

Asmo horiek zenbateraino bete diren joan diren 25 urteotan, eta alderdi horretatik zer dagoen egiteko, alde bat utzirik, lot nakion, batez ere, Deklarazio horren aurreko historiari, gainez gain.

1948ko Deklarazioa, hain zuzen, ez zen sortu eze-rezetik. Hor dago horren aurretik, 1789ko Gizakiaren eta herritarren eskubideen Deklarazioa (Frantziako Iraultza Nagusikoa). Hor dago Ipar Ameriketako Estatu Batuen beregaintasun Deklarazioa ere, 1776ko Uztailaren 4koa, eta horien aurreko beste hainbat ere.

Jakina, Deklarazio horiek ez dute, guztiek, indar bera, gutxiagorik ere. Garrantzizkoena, beti, Deklarazio bakoitzak bere erabaki edo ikusmoduak zertan oinarritu dituen da.

Elizaren apologetika egiteaz gain, lan horri ekin dio R. Coste-k Nouvelle Revue Théologique aldizkarian (Décembre 1973). Zenbait puntu atera nahi nuke artikulu horretatik ene irakurlearentzat.

1) XVIII mendekoak (Ameriketako eta Frantziakoak alegia) "kontestazio" baten adierazpen izan ziren: Eliza ofizialen aurrean, erregetza absolutisten aurrean eta aristokraten politika eta finantza pribilegioen aurrean, Deklarazio horiek erreakzionatu egiten dute. Hori, alderdi negatibo litzateke.

Berezitasunik handiena, ordea, Deklarazio horiek, gizakiari aurrera eragitekotan beren gain hartu zuten egitekoa izan zen, hots, asmotan duten gizakiaren jasokuntza; horretarako, askatasun eta jakintzaren jasokuntzari ekinez, eta giza izatearen dintasuna oinarritzat hartuz.

Oinarri honen joan-etorri handia ikusteko, gonbaratu besterik ez dago, alde batetik 1968ko otsailaren 13ko eskubide ageria, eta bestetik, 1773ko uztailaren 4ko ameriketar beregaintasun Deklarazioa (honek berak influentzia handia izan zuen 1789koan); lehenengoak, 1689koak alegia, eskubide guztiak arrazoin honetan oinarritzen zituen: zapalketak erreintuko lege, arau eta eskubideen kontra izatean; bigarrenak, oinarri bezala, lege positiboa ez, erreintuko legea ez, baina giza naturalezaz ematen du.

Beraz, lege positiboan oinarritzetik, berezko edo naturazko legean oinarritzera igarotzen da. Pauso ederra. Giza eskubideak ez dira hala, gobernuak erabaki duelako, giza naturari darizkiolako baizik. Ez da gauza bera.

Jakina, 1789ko Deklarazioa ez da guztizkora heldu giza konzeptuari buruzko irizpidean: gizon abstraktua du begi bistan, aberirik gabea, hizkuntzarik gabea, klase sozialik gabea, indibidualista... Baina, dena den, pauso handia.

2) Ideologia liberalak (1789ko Deklarazioak adierasten duenak) lagundurik, ezagutzen dugun langile zapalketa sortu zen XIX mendean.

Bestalde, II gerratean batez ere, garbi ikusi zen zenbaterainoko tresnak dituen gizakiak bere eskuetan gizona zapaldu eta zukutzeko.

Bai. Ideologia liberala horretara zihoan: gizaki indartsuenak, dirutsuenak, gizon apala eta xumea jan egiten du.

"Garrantzizkoena, printzipio horiek hezur-mamitzea da".

Hori dela eta, eskubideek aurrez aurreko beste eskubide batzuen bidez mugaturik behar dutela konturatu zen gizadia. Eskubide batzuei beste batzuek jartzen zaizkiela buruz buru. Eskubide ekonomikoak nahiz sozialak.

Horrela girotu zen oraino II gerratea amaitu aurretik, Giza Eskubideen Deklarazio Orokorren ideia. Helburutzat Deklarazio horrek, mundu guztian giza dintasunaren jasokuntzari ekitea da.

1789koarekin gonbaratuz, aurrerapen handia nabari da Deklarazio honetan; batez ere, eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalen buruz. Gainera, oraingoa, mundu guztira zabaltzen dena da; lehen-go, berriaz, Frantziara bakarrik zabaltzen zen.

Gainera, euskaldunontzat, 1948koa, salatzen den genozidio aldetik begiraturik, 1789koa arrunt urrun gelditzen da; bai badakigu, XVIII mendeko Deklarazio hura zentralismo bateratzailea izan zela, eta Ipar Euskal Herriaren galgarri.

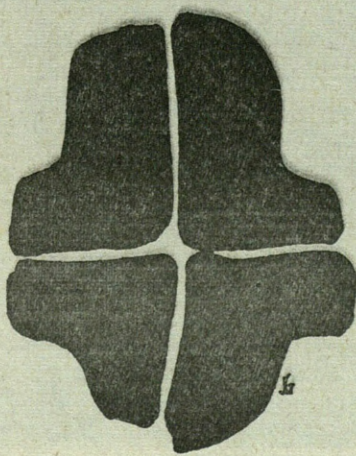
Beharko litzatekeena, 1948koari buruz, kontutan hartzea da. Izan ere, behar dena, "ekintzarako joera bilatzea da, etorkizunaren berezitasunen berri izanzen duena, eta gizonaren jira-biran izanzen dena".

Gainera, esan behar da, 1948ko Deklarazioarekin ez ziren amaitu Nazioarteko Deklarazio guztiak. Urte berean (1948an), itun batek argia ikusi zuen: "Genozidioari buruzko Ituna".

Azkenik, teoria mailako aurrerapide hori joan-etorri handikoa delarik ere, garrantzizkoena printzipio horiek hezur-mamitzea da. Biologo batek dioena: "Zoritzarrean dagoen batengan itzaropen izpirik sortzea ezinezkoa zaio animaliari; helduko ote gara gizonok, jadanik animaliak ez garela frogatzen?".

Gauza bitxia haatik, hauxe da: Euskal Herrian hurbileko azken urteotan inoiz baino gutxiago entzuten dela mintzatzen eta idazten giza eskubideetaz. Pentsa erazten didan puntua da horixe! Zergatik ote? Jarriak garelako?

AMUNSA

ETXEO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'idez
ATOMIZADO LAGARTO — jaboi erabili beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboi bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeo-andrearentzat neskaerik egokiena.

JABON LAGARTO!

MANUEL AZNAR jaunaren artikulu bat irakurri nuen Donostiako «El Diario Vasco»-n.

Gaia: Batikano eta Estatu espainolaren harremanak.

Bere iritzia: Konkordatorik ez «insensatez» dela.

Aspalditik nenbilen gai honetaz azterketa labor bat idaztekotan. Ze, ez ditut irakurtzen benetako eta oinarritzko arrazoirik problema honi buruz.

Manuel Aznar liberal begikoa ohi da. Liberal ikusmiratik begiratzeko prest nago ni ere. Erresuma bateko gizaki soil bat naizen ez kristautasunaren aldetik.

1.—GIZAKI SOIL

Bi Estatu arteko harremanak ditugu aurrean. Zalantzarik ez. Elkarriketa honen zuzendaria, Batikano aldetik, «Estatuko Sekretario» dan Villot kardenala da. Eta bere «delegatua» Casaroli. Ezin aditzera eman garbiago, Estatu arteko eginkizun lege darabilte konkordatu gaial alegia.

Orain, nork esan du (nik neuk ez esan arren, gauzatan bihurtzen naute politikan!), nor ausartu da esaten ni Batikanoko suditoa naizela? Espainiako Gobernuak ezin du horrelakorik esan. Batikanok, ez Erromako aho edonbatetik, ez hemengotik, inork sekulan ez du halako biribilik bota. Hala bada, nundik nora sar daiteke tratuan *neri buruz*, ez nere Estatu, ez Gobernu, ez Parlamentu eta ez ezer ez dan ente bat, Batikanoa alegia?

Tratuaren gaiak aztertzen baditugu, berehalaxe konturatzen gera politika hutsezko harremanak osatzen dutela dan edo izango litzakeen konkordatu: epaiak, argitaratzeko balmenak, elizbarrutietako askatasun bereziak, sariak eta soldaduska apaizentzat, eta abar. Ez dago tratuan ez sinismen punturik, ez sakramentu, ez etika, ez liturgia, ez dogmarik.

Tratu gailen aldetik ere bistan dago Estatu harremanetan dagoela hauzia. Bietatik bat ez da nere Estadua.

Nun oinarritzen da konkordatuaren zentzua, batez ere liberal bantentzat?

2.—KRISTAUA

Kristautasunean finkatu ezker, kristau nahi izatea nere gogoko giltzarria dela esango banu ere, ez litzake nere epaia aldatuko. Bai, ostera, sendoago azpimarkatu.

Liberal joeran, nundik nora onar dezaket nere sinismenen kontura, nere jaikoaren-berri gogo-barruko iritzien eta jarreraren kontura, Gobernu batek tratua egitea ni lotuz edo askatuz, edozein sailetan? Ba ote dago ezer antiliberalagorik?

Batikano Estatuari begira, kristau bezala begira, egia esan, negargura datorrik. Jainkoarenak diren gauzen kontura nere burua kaiserri eman edo kendu; oso oso mingarria zaft. Elizak neri maltatzen laguntzen dit, maltatzera bultzatzen nau, bai. Baina beste tratu horiek ezin ditut —arrazol hutsez— ulertu.

3.—ATZENENGO HITZA

Gauzak horrela dira. Baina, azkenean, gauzia ez da «gauzak», «gizonak» baizik. Horregatik ez dugu oraindik atzenengo hitza esan. Ze, kristautasunean atzenengo hitza ez da ez katea, ez askatasuna, ez politika-bai, ez politika-ez. Atzenengo hitza «anaiak» da. Lagun-urkoak.

Konkordatuaren kateari helduta, gure anaia asko dago. Ni ez naiz nor, zeintzuk zintzo eta zeintzuk maltzurkeriaz epaitzeko. Aditzen dut badaudeela. Hori hala danez, konkordatu gai hau anaia horren gora-beheretan datzala uste dut. Eta ni baino kristau zintzoagoa (horixe erreza!) eta gai hau hobeto ezagutzen duana —nere eta gure artzaina— lanean ari dan ezker, nik ezin dut hemendik aurrerago jarrai, kristau bezala. Jarraitu ez. Bai baina eskatu, ez dedila gera horrenbesteko katetik gu libratzen, Jainkoa lagun.

—oOo—

Amaitzeko, hasitakoaz bukatu behar dut: Aznar jaunaz. Badut nik, nigan, kristau txoko bat konkordatu bidean konkordatu edonbat onartzeko, gure artzainaren esanera, nahiz eta negarrez.

Baina liberal ikusmiratik, gai honek ez du lagatzén aztarren txikien zalantzarako. Konkordatorik ez «ez da «insensatez». Alderantziz «Kondordatorik bai» «insensatez» hutsa da.

Iritziak iritzi, jakina.

JENARO GARATE

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS brtan
baño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

Iberduero eta Deba bailara

(lehen orrialdetik dator)

G.—Nola jokatu du Aranzadi Elkarteak egoera honen aurkera?

G.—Erantzunik izan al duzue?

E.—Zentral hioen proiektua atera bezain laister eta epea bukatu baino lehen inpugnazio bat egin genuen, Industriako Delegaziora.

E.—Bai, eta alde askotatik gainera.

a) Industria delegazioak gure inpugnazioa ahuka zela esan zigun. Bainan beste idatz-lan bat prestatzeko eta, inpugnazio epetik kanpo bazen ere, beraiei agertzeko. Ez dakigu ezertarako balioko duen edo ez, bainan lanean hasi ginen. «Enbidoari», «euki» esan genion.

G.—Zer esaten zenuten zuen inpugnazio hortan?

E.—Ezer guti esan ahal izan genuen.

G.—Zergatik?

E.—Inpugnazioa egiteko denbora guttiegi eman zutelako, batetik. Gaia, arazoa, guretzat berria zelako bestetik. Estudio sakon bat egiteko denborarik ez zegoen eta ahalik eta azkarren zerbait esan nahi izan genuen; proiektuan bizidunetan zer gerta zitekeanaz ez zen ezer esaten eta arrisku haundiak ikusten genituen guk.

G.—Zer zion zuen inpugnazioak?

E.—Hitz bitan esateko, alderdi hauek aipatzen genituen:

a) Inpugnazioa egiteko epea motzegia zela. Holako proiektuentzak beste alderditan, Ipar-ameriketara esate baterako, urtebetetik gorako epea ematen dute. Hemen berriz hilabetekoa izan da.

b) Itsasoko ura hartu, berarekin reaktorea freskatu eta berrirori itsasora botatzeko asmoa agertzen da proiektuan. Reaktorea freskatzen bada, sartzen bada, sartzen den ura berotuz da. 30.000 litro ur hartzen du segundo bakoitzean eta beste hainbeste ur bero bihurtzen itsasora. Ur-berotze honek etor daitezkeen arriskuak azaltzen ahalegindu ginen.

d) Nuklear zentrala egiten bazen, «torre de refrigeración» delakoak jartzeko eskatzen genien, horrela itsasora doan ura hoztua joan zedin.

e) Honelako zentralak duten arazorik nagusia proiektuan agertzen ez zenez gero guk galdera hau egin genien: «Zer egin behar duzue zentralen sortzen diren radioeraginak, edo radioaktibitatearen duten hondakinekin». Izan ere zentral hauetan, uranioa desegitean, beste sustantzi batzuk sortzen dira eta hauek ere radioaktibitatearen dira. Radioaktibitateak ondoren txarrak ekartzen ditu bai gizon eta bai beste bizidunentzat. «Inolaz ere ez zitzatela itsasora» bota eskatu genien.

G.—Eta zuek zer derizkiozue?

E.—Gradu bat igoko dela? Nongo ura? Itsaso osokoa Garestiegia denez, «torre de refrigeración» delako hori ez omen dute jarriko. Merkera joanez, tubo batez hartuko dute itsasoko ura eta beste tubo batez itzuliko. Irteera uneen ura oso bero egonen dela uste dugu, nahiz eta gero, urrutira, hozten joan. Beraz, non igoko da gradu bat?, handik kilometro batetara?

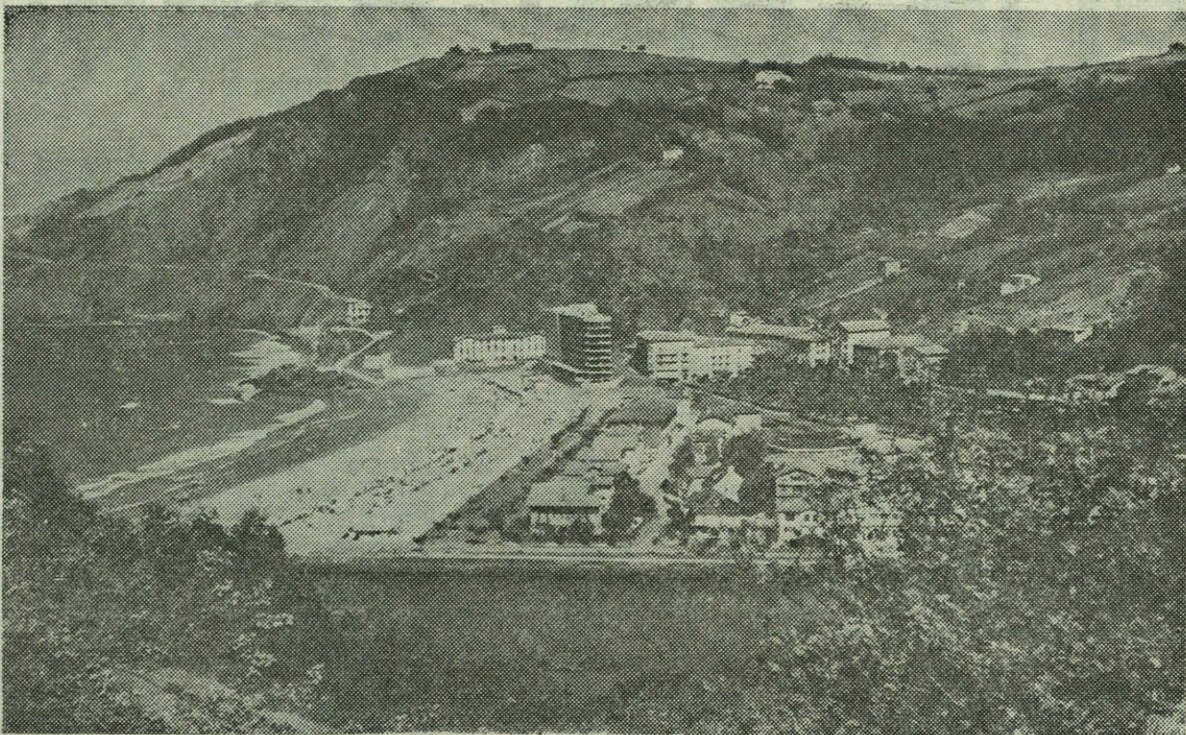
Ez duela ondoren izanen?, Nolaz dakite hori? Zer ikasketak egin dituzte? Proiektuan esaten dutenez, hemengo giroa IKASIKO omen dute; Dagoneko ikasi ote dute?

G.—Beste ezer esan al dute?

E.—Bai, zentral hauek itsaso aldetik bakarrik ikusiko direla turiskoa ez omen dute ura-tuko. Bapo motel! Noiztik da ikustea beharrezko, kaltegarri izateko? Ikusten ez denari ez al diogu beldur gehiago? Eta intentzio okerreko galdera bat egin daiteke hemen, zergatik aukeratu dituzte hain leku izkutuak, eta azpi-lanen bidez?

Gure azken galderari honela erantzun zioten: radioeraginek duen edo radiaktibitatearen duen hondakinik ez omen dute zortzi urtetan inora botako. Konforme. Eta gero? Radioeraginek duten sustantziek urte askotan irauten dute «bizirik» eta ez dago inolaz ere «hilazterik». Batzuk milaka urteko bizia dute. Zer konpontzen ote digu zortzi urtetan jasotzeko?

Aberiarik ere ez omen dute izanen, garantia osokoak omen dira. Honelako zentralen aberia edo akzidenterik izateak,

Biologia aldetik bakarrik aztertutik ere...

itsasoa radioaktibitatez betetzea ekar lezake. Itsasoa radioaktibitatez kutsatuz gero, hango landare edo arrain edo moluskoak jaso egingen lukete eta berauek janaz, gure gorputzera sartuko. Aberia eta akzidenterik izanen ez dela ez lezake inork ziur esan.

Bukatzeko, eguneroko batek Aranzadi Elkarteak Gipuzkoako industrializazioaren aurka jokatzen ari dela esan du. Hauxe besterik ez genuen falta; gu gizarajoon beldur dira benetan! Gure beldur dena, zer bidetatik ote dabil? Industrializazioa aipatu dugunez, soziologo eta ekonomistek egin nahi genieke dei. Mintza ditezela, Euskalerrinari erregalatu nahi dizkiguten zazpi zentral hoiek zein ondoren ekar ote lezaizkiguketen. Gu biologo bezala mintzo gara.

G.—«Enbidoari» jaso zenutela esan diguzue. Zertan ari zarete orain?

E.—Harantz-honantz mogitu gara. Biarritzko «Itsaso Museoan» jo dugu atea; Barcelo-

nako biologi-ikasleek egin dute lan bat; Barcelonan den Margaleff Jaunak ere —munduan den ekologorik ospatsuenetako bat da hau—, agindu digu beste lan bat; Ipar-ameriketara ere bidali ditugu eskaerak, zai gaude.

G.—Eta, zein soluzio bide aurkitzen dituzue?

E.—Guk, gizarteko edonork bezala, protesta eskubidea badugu eta gure egiteko hori da oraingoz. Proiektuaren eusleak ere galdera hori bera egin izan dute, jendea ixilerazi eta nahasteko. Ez genuke tranpa hortan erortzerik nahi. Soluzioak, hortarako agindua eta dirua hartu duenak eman behar ditu. Eta inoiz, soluzioak ematekogu gauza garestia iruditzen bazaie, eman dezaigutela agindua eta dirua eta gogoz egingen dugu lan hori. Bitartean ahalik eta protestarik jatorrena ta serioena egiten saiatuko gara.

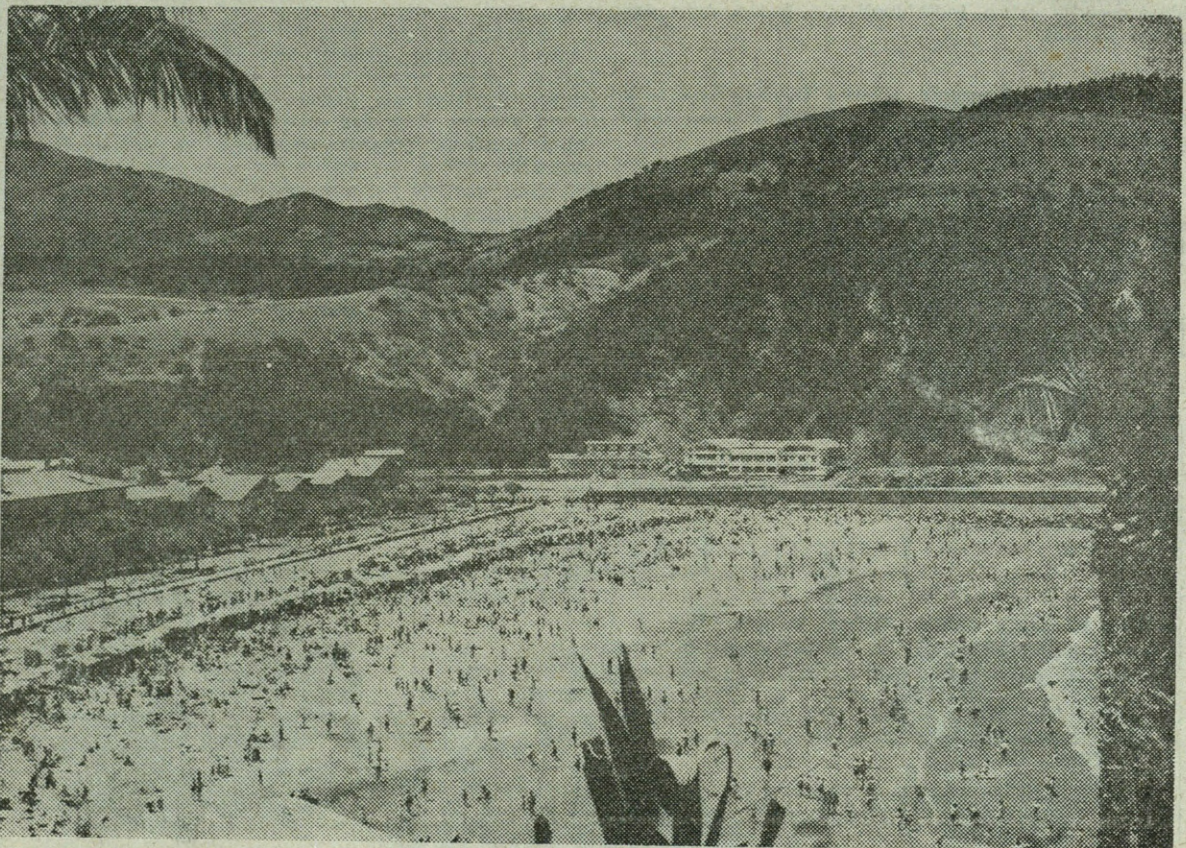
Ez al dago argindarra sortzeko beste bide aurreratuagorik eta hobeagorik? Nuklear indarra egin behar bada ere beharrezkoak al ziren Euskal Herrian horrenbeste etxe? Hartuko al du Iberduerok nuklear indarrak dituen arriskuak zaintzeko behar bezalako neurri-rik?

ARANTZADIk galderak egingen ditu. Iberduerok eman behar ditu erantzunak. Baina, zoritxarrez, galdera hauei erantzunik eman gabe ari da dagoeneko nuklear etxea jasotzen Lemonizen.

Ez dago eskubiderik, Herriak behar luke hitza honelako arazo larrian. Ez zaio aukerarik eman. Ez dute herri honetako jakintsuek azterketa betarik eta dirurik izan. Ez daiteke honelako arazo larrian azterketarako hilabeteko epea bakarrik eman.

—oOo—

ERRIALDE

Itsas aldetik bakarrik ikusiko omen dira...